RomanoVodi

romská duše

číslo 12 | prosinec 2006 | cena výtisku 20 Kč

Vzpomínka na Milenu Hübschmannovou

Kam kráčí KDU-ČSL?

Horváth vydal nové CD

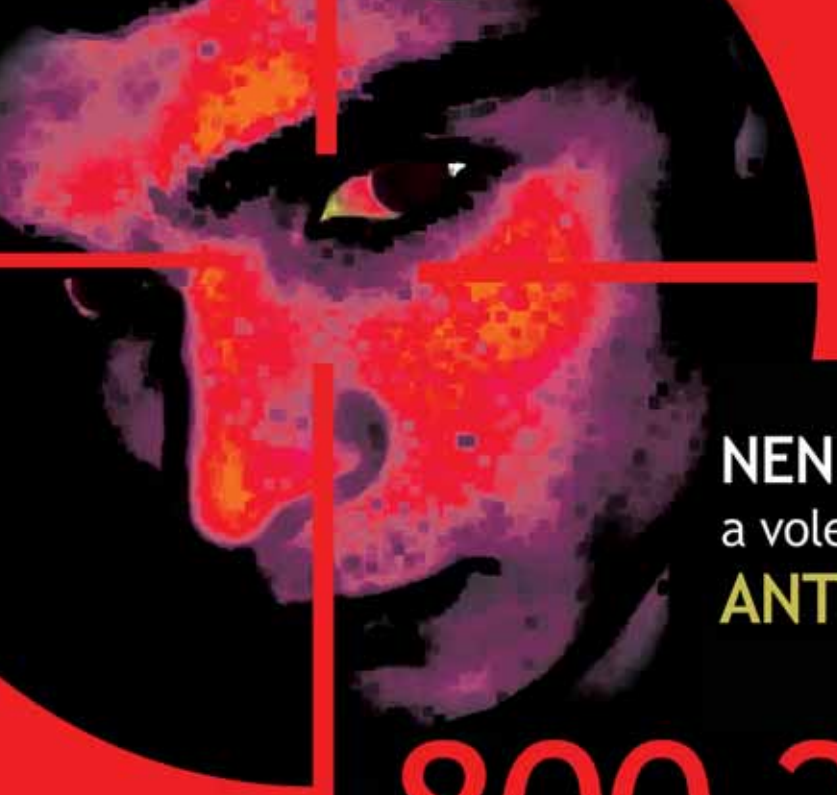

STALI JSTE SE TERČEM DISKRIMINACE?

NENECHTE SE DISKRIMINOVAT
a volejte bezplatnou
ANTIDISKRIMINAČNÍ LINKU:

800 220 800!

PROVOZ LINKY:
PO – PÁ 9.00 – 17.00
Mimo tento čas je v provozu hlasový záznamník.
Zanechte své jméno a tel. číslo, my se vám ozveme!

NROS
romea

Staňte se naším pravidelným čtenářem!

Předplaťte si Romano voďi a získejte tak pravidelný přísun informací ze světa Romů.

Cena pro předplatitele je pouze 18 Kč za jedno číslo!

Romano Voďi
romská duše

Předplatné si můžete objednat na adrese: Romano voďi, Žitná 49, 110 00 Praha 1.
Tel/fax: 257 329 667 E-mail: romea@romea.cz

OBSAH:

Str. 1: obsah, editorial

Str. 2–3: události

- V ČR proběhla kampaň proti předsudkům
- Strážníci dostali za bití romského hocha podmínku, hnutí je proti
- Slovensko: Romové se ujali vlády v několika obcích

Str. 4–5:

Občanské sdružení Romea uspořádalo v posledním měsíci roku 2006 několik kulturních akcí, které měly za cíl připomenout památku Mileny Hübschmannové.

Str. 6–7:

Český nacionalismus, Romové a francouzská paralela

Před rokem se rychle po celé Francii rozšířily nepokoje, jejichž aktéry byly dospívající děti imigrantů, tedy mládež, která se narodila a vyrůstala ve Francii stejně jako Romové u nás.

Str. 8–9: rozhovor

Romský profesionální boxer Pavel Polakovič začal boxovat ve dvanácti letech v Trnavě na Slovensku, pokračoval u nás a „dotáhl" to až na olympiádu v Atlantě! Několik slov něm řekne také jeho trenér František Gašparyk.

Str. 10–11: komentovaná událost, anketa, diskuse

Prosincový komentář jak jinak než o Vánocích. V anketě a internetové diskusi se navíc dozvíte, co vlastně nadcházející vánoční svátky pro lidi opravdu znamenají.

Str. 12: zprávy ze světa

- EU se prý nedaří zamezit diskriminaci menšin
- Slovinsko kritizováno za vystěhování Romů
- Ve Štrasburku zasedlo ERTF

Str. 13: komentář

V pěstounské rodině Frantíkových žije deset dětí různého věku a některá z nich jsou romského původu. Náhradní rodiče dobře vědí, že romské děti nepředělají, ale snaží se všemi dostupnými prostředky umožnit jim normální život v dospělosti. Příprava vánočních svátků a svátky samotné jim v tom samozřejmě velmi pomáhají.

Str. 14–16: pod povrchem

Zapadlá vesnička Dobrá Voda u Toužimi byla dříve považována za lokalitu, které je lépe se obloukem vyhnout. Dnes se tam rodí unikátní projekt dlouhodobé sociální integrace a z Dobré Vody se pomalu a jistě stává místo milé a radostné. Zásluhu na tom má především sdružení Český západ.

Str. 17: komentář

Zdeněk Ryšavý se v komentáři zamýšlí nad tím, co volba Jiřího Čunka do čela KDU-ČSL může znamenat nejen pro stranu samotnou, ale též pro Romy. Současně dochází k závěru, že pokud se tato menšina nestane zajímavou voličskou skupinou chodící pravidelně k urnám, politici ji nebudou brát vážně.

Str. 18: sport

Osmadvacetiletý Mário Biháry se už od dětství věnuje sportu zvanému goalball. Mário stojí opravdu za povšimnutí: aktivně se sportu věnuje i přesto, že je nevidomý.

Str. 19: našima očima

Rubrika pro mladé se tentokrát věnuje povánočním oslavám. Od studentů v anketě se dozvíte, jak budou letošní Silvestr oslavovat, zda si kupují pyrotechnické výrobky a jestli se jich alespoň trochu bojí.

Str. 20: putování za romskou duší

V letošním roce byl v rámci soutěže Makro Živnostník roku 2006 vyhlášen nejúspěšnějším živnostníkem olomouckého kraje majitel stavební firmy FKA Rom Karel Ferenc.

Str. 21: hudební recenze

Vlasta Horváth má nové album Do peří nefoukej… Album odstranilo Horváthovu nerozhodnost v přístupu k hudbě a dalo větší prostor jeho přednostem. Sám hraje na klávesy a klavír a složil si většinu písní, v nichž se dobře cítí.

Str. 22: romské osobnosti

Tento díl seriálu o historii Romů je netypický, protože se věnuje stručným dějinám tzv. Jenišů, kteří tvoří rodové společenství se společnou kulturou a jazykem. V Evropě se těmto kočovníkům často říkalo „bílí Cikáni", a některé rody tzv. Jenišů zřejmě také jsou potomky romských kočovníků.

Str. 23: romské dějiny v datech

V historických záznamech o událostech týkajících se Romů na našem území se kvapem blížíme k současnosti; tentokrát se dostáváme až k prvnímu desetiletí 20. století.

Str. 24–25: kulturní střípky

Kulturní dvoustrana vás například pozve na retrospektivu výtvarného díla akademické malířky Bohumily Doleželové, tzv. malířky Cikánů, anebo do kina na filmy španělsko-alžírského režiséra Tonyho Gatlifa Transylvánia a srbského režiséra Alexandera Maniće Šutka.

Titulní + zadní obálka: Jiří ARBE Miňovský

EDITORIAL:

Milí čtenáři,
nemám napečeno, uvařeno ani nakoupené dárky, smutné konstatování, které člověk teď může slyšet na každém rohu. I pro mě platí, tedy alespoň v době, kdy píši tento editorial. Musím říct, že mi to vlastně ani tolik nevadí. Vím, že dárky stihnu koupit nejpozději na Štědrý den, a i když nebudou úplně podle mých představ, nesymbolizují pro mě už to nejdůležitější. Dokonce i malé neteři či synovci utkví v paměti mnohem více a na delší dobu chvíle strávené výrobou papírových sněhuláků a jejich lepením na okna babiččina bytu než sebevytouženější torzo panny s obří hlavou, které může vytvářet nejroztodivnější účesy a které je vedle hrajícího a tančícího koberce u nás hitem číslo jedna (neteř si je vyprošuje v dopise Ježíškovi).

Za deset minut musím běžet do kavárny Medúza, kde předáváme dětem ceny za jejich účast v literární a výtvarné soutěži nazvané „Menšiny mezi námi". Již třetí rok. A to je také mnohem důležitější věc, než mít v krabicích vanilkové rohlíčky a rumové kuličky. Tedy alespoň pro mě. Stejně jako moci si zahrát bowling s omladinou z dětských domovů nebo jen tak sedět s rodinou a udělat si „relax". Všechno se přeci nakonec nějak stihne. I toto číslo časopisu, do kterého ještě na poslední chvíli vkládáme speciální přílohu složenou z vybraných literárních a výtvarných prací avizované soutěže. Doufáme, že se vám bude líbit, kolegyně Stáňa Ondová s Lenkou Vaculovou si daly moc záležet a myslím, že jim to úsilí rozhodně vyšlo!

I v tomto čísle se vracíme k Jiřímu Čunkovi, dnes již novopečenému předsedovi KDU-ČSL, kterým ovšem v době uzávěrky ještě nebyl. Rozhodli jsme se dát prostor jiným, dostáváme totiž do redakce různé reakce, články a postřehy. Jeden takový vám nabízíme. Můžete jej klidně porovnat s názorem našeho redakčního kolegy Zdeňka Ryšavého, který naleznete na straně 17. Vlasta Horváth, druhá česká superstar, vydal své druhé album. Přední český hudební kritik Vladimír Vlasák pro nás napsal recenzi.

Prosinec se nesl ve znamení uctění památky Mileny Hübschmannové. Romea si dala již loni za cíl připravit o fantastické romistce knihu, která poputuje do vybraných středních a vysokých škol, výstavu, seminář a hlavně vyhlásit literární cenu nesoucí jméno Mileny pro ty, kteří píší romsky. Musím říci, že se nám toto vše podařilo, dokonce s jednou výstavou navíc – více se dočtete na stranách 4–5.

A co dál? Mám radost, že se nám Romano voďi dařilo vydávat v klidu a s obsahem, za který se nemusíme stydět. Doufáme, že to cítíte stejně a že nám coby čtenáři zůstanete věrni i příští rok. Mějte se moc hezky, nepodléhejte stresu a mějte na paměti, že hezká chvilka je vzácnější než utřený prach. I proto, že prach se vrátí, ale s hezkou chvilkou to není nikdy tak stoprocentně jisté. Přeji vám za celou redakci hlavně hodně zdraví, lásky, štěstí, pohody a radosti.

Aven saste, bachtale the zakhamade.

Jarmila **Balážová**

Krátce:

Hlučín (Opavsko), 11. 11. 2006

Téměř stovka příznivců hnutí skinheads z pravicově nacionální skupiny Národní korporativismus se v podvečer sešla v Hlučíně, aby prý uctila 31. výročí úmrtí španělského generála a diktátora Franciska Franka. Účastníci demonstrace za doprovodu bubnů a svitu loučí prošli městem až ke kulturnímu domu, kde vyslechli na schodech projevy.

Zlín, 13. 11. 2006

Vzdělávání romských dětí ve Vsetíně se nevěnují jen školy, ale také tamní neziskové organizace. Charita v Centru pro romské matky a děti připravila projekt, který je určen především na přípravu romských dětí do běžných škol. Diakonie se v části Poschla, kde bydlí 36 romských rodin, zaměřuje na práci s nejmenšími dětmi i školáky. S dětmi a mládeží ve věku od šesti do 26 let pracuje i v nízkoprahovém

Karviná, 14. 11. 2006

Výstava Roma Rising (Romské obrození), která již prošla mnoha evropskými městy, například Vídeň, Vilnius, Osvětim, Praha, byla do 1. prosince k zhlédnutí v Karviné. Výstava amerického fotografa Chada Evanse Wyatta se skládá ze 100 černobílých fotografií vážených romských osobností z České republiky.

Bukurešť, 14. 11. 2006

Stovky obyvatel bukurešťské čtvrti Ferentari se dnes v ulicích střetly s pořádkovými silami. Stalo se tak podle agentury AP poté, co elektrárenská společnost odpojila mnoho domů od nepovoleného připojení k síti. Asi 200 demonstrantů zablokovalo silnici zapálenými žíněnkami a pak vystavělo barikádu z pneumatik a nábytku. Policie k rozehnání davu nasadila vodní děla, řekl policejní mluvčí Christian Ciocan.

Liberec, 14. 11. 2006

Pro děti ze sociálně slabých rodin z Liberce by již vzdělání nemělo být tak nedostupné jako doposud. Přispět k tomu má program Rozlety obecně prospěšné společnosti Nová škola. Jeho cílem je připravit v příštím roce asi dvacítku dětí, převážně Romů, ke studiu na střední škole.

V ČR proběhla kampaň proti předsudkům

Praha 1. 11. 2006

V říjnu a listopadu proběhla celostátní kampaň proti předsudkům, kterou realizovala obecně prospěšná společnost Partners Czech. Snahou kampaně bylo přimět veřejnost k zamyšlení nad pochybnou podstatou nejrozšířenějších předsudků vůči různým skupinám obyvatel.

V rámci kampaně byl v televizi na programech ČT1 a ČT2 a ve vybraných kinech v ČR promítán lehce ironicky laděný televizní spot. V tisku byly uveřejňovány 4 druhy vizuálů, které byly rovněž vylepeny v podobě plakátů po celé ČR. Další částí kampaně jsou internetové stránky www.predsudky.cz sloužící jako zdroj informací, nabízející možnost pomoci v případě diskriminace a umožňující zveřejnění vlastních zkušeností čtenářů s předsudky atd. Na stránkách jsou také prezentováni partneři projektu.

Na kampani se kromě tvůrčích týmů Punk Film a d.code podílejí krajské a městské úřady po celé ČR, Česká televize, tištěná média, neziskové organizace, kina v ČR, školy, veřejní dopravci a další.

Partners Czech je obecně prospěšná společnost, která v současné době realizuje mezinárodní čtyřletý Program romské integrace (2003–2007) za finanční podpory Agentury Spojených států pro mezinárodní rozvoj (USAID).

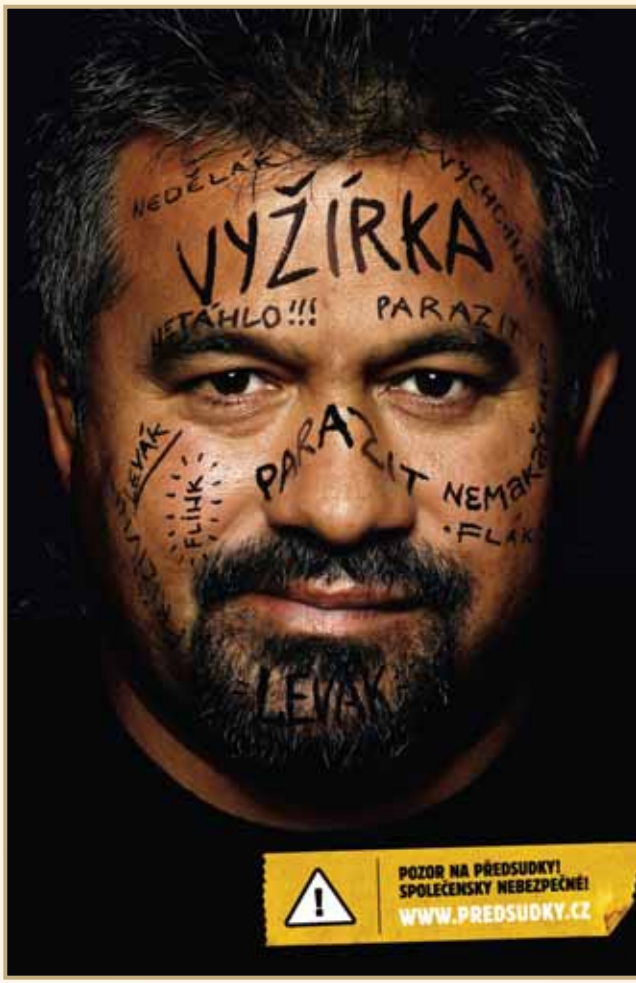

Strážníci dostali za bití romského hocha podmínku, hnutí je proti

Ilustrační foto (archiv RV)

Brno/Praha, 20. 11. 2006

Brněnský městský soud potrestal dvouletým vězením s podmíněným odkladem na pět let dva strážníky z Brna. Odsoudil je za zneužití pravomoci veřejného činitele za to, že zbili a týrali čtrnáctiletého romského chlapce. Policisté vinu popírají. Součástí trestu je i pětiletý zákaz činnosti ve funkci veřejného činitele. Žalobce se proti rozsudku odvolal. Případ proto projedná Krajský soud Brno.

Podle aktivistů z nového Hnutí romského odporu jsou soudci podjatí, když „v rasových kauzách zprošťují či podmíněnými tresty doslova osvobozují ty, kteří Romy napadají".

Žaloba uvádí, že chlapec byl údajně členem skupiny, která koncem letošního června obtěžovala syna jednoho ze strážníků a jeho kamarády. Policista ve službě pak dva romské chlapce našel. Jednoho vysadil v ulici Cejl, druhého odvezl i s kolegou do lesa mezi brněnskými částmi Útěchov a Soběšice. Strážník hocha zbil, a podle žaloby mu dokonce dvakrát k hlavě přiložil vyprázdněnou služební zbraň, u níž zmáčkl kohoutek.

Strážníci na svou v obhajobu uváděli, že si chlapec vše vymyslel. Do lesa jej prý vzali proto, aby jim pomohl hledat peněženku, kterou tam údajně manželka jednoho z nich ztratila. Soud ale výpovědím strážců zákona neuvěřil.

Slovensko: Romové se ujali vlády v několika obcích

Bratislava (Slovensko), 4. 12. 2006

Na Slovensku proběhly komunální volby, při kterých se volily nejen strany a seskupení, ale také noví starostové obcí. Výsledky potvrdily odhady expertů z Národního demokratického institutu pro mezinárodní záležitosti na Slovensku. Do čela obcí se totiž dostalo přibližně 20 zástupců romské komunity. Přesné číslo podle expertů nelze určit, neboť někteří Romové se jako romští kandidáti neprezentují.

Letos podle odhadů do zastupitelstev obcí kandidovalo více než tisíc Romů. Kolem 50 se jich rozhodlo ucházet se o post starosty či primátora. V minulých komunálních volbách na Slovensku do městských a obecních zastupitelstev kandidovalo 777 Romů. Posty získalo 157 z nich. Devatenáct se stalo starosty.

Před 30 lety vznikla Charta 77, věnovala se také Romům

Praha, 6. 12. 2006

V prosinci 1976 vzniklo první a nejdéle působící opoziční či disidentské hnutí v zemích sovětského bloku, které inspirovalo podobná hnutí později v jiných zemích, Charta 77. První přípravná schůzka se konala 10. prosince 1976. Jeden z dokumentů Charty 77 byl věnován i Romům.

Během prosince 1976 byl precizován text prohlášení, které se obrací na tehdejší státní orgány, aby dodržovaly zákony. Autoři prohlášení zároveň oznámili, že skupina občanů vytváří volnou občanskou iniciativu, která se bude zasazovat o respektování a dodržování lidských a občanských práv. Navzdory věznění a perzekuci vydali mluvčí do listopadu 1989 572 závažných dokumentů, v nichž Charta 77 otevřeně vyslovovala stanoviska k různým politickým a společenským jevům, především k porušování lidských práv. Charta se v jednom se svých dokumentů věnovala postavení Romů v bývalé ČSSR. Dokument měl číslo 23 a byl vydán jako samizdat pod názvem „O postavení Cikánů-Romů v Československu", tehdejší vládě byl předán 13. prosince 1978 a je podepsán tehdejšími mluvčími Charty 77 Václavem Havlem a Ladislavem Hejdánkem.

„Zjevné porušování lidských práv vidíme v diskriminaci cikánských spoluobčanů (Romů), o jejichž společenském postavení vypracovala skupina signatářů Charty 77 první úvahu, jejímž zveřejněním chceme podnítit diskusi o této otázce a vyvolat zájem o problémy Romů... Po administrativním zrušení Svazu Cikánů-Romů není v této zemi romská organizace či instituce, která by hájila jejich zájmy. O tom, zda mají Romové splynout s většinovým obyvatelstvem, přijmout beze zbytku jeho civilizační hodnoty a ztratit svou etnickou identitu, mohu totiž rozhodnout jen oni sami," uvádí se v dokumentu Charty 77.

Charta 77 upozorňuje rovněž i na dnes tolik diskutované násilné stěhování Romů. „Dalším opatřením k ‚řešení cikánské problematiky' měl být ‚povinný rozptyl' neboli ‚likvidace nežádoucích soustředění cikánského obyvatelstva'. Rozptyl Cikánů-Romů měl být součástí řešení problému nedostatku nekvalifikovaných dělníků v jedné části státu a nezaměstnanosti v části druhé... byl to povinný přesun bezprávné menšiny," píše se v dokumentu.

Dokument Charty 77 č. 23 z roku 1978 se dále zabývá například postavením romských žáků v českých a slovenských školách, kde kritizuje jejich přeřazování do zvláštních škol určených pro děti s podprůměrnou inteligencí. Dokument označuje jako závažnou také otázku sterilizací.

Charta 77 vyzvala v roce 1978 komunistickou vládu, aby veškeré dosud utajované informace o Romech byly soustavně uveřejňovány, aby protizákonné zásahy proti Romům byly zveřejněny. Rovněž vyzvala, aby se Romové podíleli na rozhodování o věcech, které se jich týkají.

Charta 77 ukončila oficiálně činnost na setkání mluvčích v Praze 3. listopadu 1992, kdy ve svém závěrečném prohlášení konstatovala, že dohrála svou historickou úlohu.

Pozn.: Čerpáno z textu Jiřiny Šiklové napsaného v lednu 2002 pro diskusi „25. výročí Charty 77" v Československu

Nový Jičín prodal šest domů i s romskými nájemníky

Ostrava, 2. 12. 2006

Ilustrační foto (archiv RV)

Šest domů i s romskými nájemníky prodal Nový Jičín soukromníkům, kteří z objektů nedaleko centra města hodlají vybudovat místo s nadstandardním bydlením. Domy v ulicích Dolní Brána, Vančurova a Palackého jsou novojičínskými občany považovány za malé romské ghetto, jak uvedla regionální příloha Práva. Nájemníci jsou prodejem zděšeni. „Vůbec nevíme, že naše byty prodali, sami jsme je chtěli koupit," řekl deníku Ondřej Rusniak.

„Na opravy zchátralých domů nemá město peníze a také efektivita takto vynaložených prostředků se zastupitelům nezdála přesvědčivá. Proto jsme po dlouhém váhání přistoupili k prodeji nemovitostí," uvedl v listu starosta Ivan Týle (ODS). V domech je 39 bytových jednotek, v 22 někdo bydlí. „Někteří nájemníci mají smlouvy na dobu určitou, někteří na neurčitou a části už běží lhůta na exekuční vystěhování," dodal starosta s tím, že noví majitelé musí strpět současný stav. „Platím slušně, tak taky chci slušný byt. Jestli mi ho nedají, tak se odtud nehnu," tvrdí nájemník Josef Kandra. Předseda novojičínské pobočky Sdružení Romů na Moravě Jan Oračko se obává, že nájemníci skončí v holobytech. „Připadá mi to jako další pokus vystěhovat Romy na okraj města," řekl Právu.

Domy koupila pětice soukromníků z Nového Jičína a Olomouce. Zřejmě nejznámějším je právník a zastupitel Jaromír Kubis (KSČM). „Dolní Brána jako jedna ze vstupních ulic do města si jistě zaslouží, aby nehyzdila. Všichni noví majitelé chtějí domy opravit a zájemcům nabídnout moderní bydlení," uvedl Kubis.

Podle něj tak devadesát procent z nájemníků neplatí nájem. „Město má volné holobyty, takže se dalším domluvám nebráníme," doplnil Kubis. Za domy soukromníci zaplatí od 750 000 korun až po sumu o milion vyšší.

Krátce:

Kadaň, 20. 11. 2006

Kadaňská radnice je spokojena se službami terénní pracovnice, která už téměř rok působí v ubytovně v městské části Prunéřov. Radní schválili vyčlenění peněz na úhradu nájemného pro sociální pracovnici i v příštím roce. „Osvědčila se," řekl novinářům kadaňský starosta Jiří Kulhánek (ODS).

Ostrava, 21. 11. 2006

Dvě romské ženy v nemocnici v Ostravě-Fifejdách porodily mrtvé děti. Obě ženy pocházejí z Železné ulice v Ostravě-Mariánských Horách, která patří k ostravským ghettům, jak řekl Kumar Vishwanathan, který se v regionu již několik let věnuje práci s romskou komunitou. Případ začali vyšetřovat policisté i kriminální služba.

České Budějovice, 25. 11. 2006

Podzemní garáže nového dopravně-obchodního centra v Českých Budějovicích, které se poprvé otevřou veřejnosti v pátek, zdobí svými obrazy romský malíř Paly Paštika z Jindřichova Hradce. Na stěny ve dvou podlažích namaloval barevné krajiny, abstraktní výjevy, zvířata či akty. Muž, který je profesí malíř-natěrač a od dětství maluje i portréty a další obrazy, zde za dva měsíce výtvarně pojal plochu o celkové rozloze asi 1000 metrů čtverečních.

Praha, 29. 11. 2006

Podle výroční zprávy Evropské unie ubylo v Česku rasismu. I když jsou stále vidět narozeninové soukromé party za zataženými závěsy ve vesnických kulturních domech, jsou to ve skutečnosti koncerty holých lebek, doprovázené zdviženými pravicemi při hajlování. Česko ale přesto společně s Rakouskem a Švédskem figuruje mezi třemi chválenými zeměmi, kde počet projevů rasismu loni a předloni klesl.

Praha, 1. 12. 2006

Romská internetová televize ROMEA TV a internetový server Romea.cz spustil od 1. prosince 2006 nový televizní pořad TERNO. Pořad je o mladých Romech, kteří jsou nadaní v nejrůznějších oborech, jako je zpěv, herectví nebo například tanec. TERNO je ale také o Romech, již jsou zajímaví „pouze" tím, že se jen tak „neflákají" po ulicích, ale svůj volný čas tráví mnohem efektivněji.

Text: Lenka **Nádvorníková**, Radka **Steklá**

Foto: Vojtěch **Jandák**

Prosinec ve znamení
uctění památky Mileny Hübschmannové

Ve čtvrtek 7. prosince proběhla ve vinárně Casa Lustiana v Karlíně první z několika kulturních akcí, které pořádalo Občanské sdružení Romea s cílem připomenout památku Mileny Hübschmannové. Program slavnostního večera byl vskutku nabitý, křtila se kniha, udílela se ocenění v literární soutěži, hrála hudba a pozvaní hosté se dobře bavili. Přítomné přivítal moderátor večera Vojta Lavička, který jako vždy oplýval šarmem a zdařile šířil dobrou náladu. Předsedkyně sdružení Romea Jarmila Balážová představila projekt uctění památky Mileny Hübschmannové a jeho smysl. Mário Bihári spolu se spoluhráči potěšili hosty svou hudební produkcí a připravili uvítání kmotrům knihy Milena Hübschmannová ve vzpomínkách, kterou vydalo Občanské sdružení Romea ve spolupráci s rodinou a přáteli Mileny Hübschmannové. Mgr. Anna Koptová, ředitelka soukromého gymnázia v Košicích, a JuDr. Emil Ščuka, ředitel romské střední školy, dobří přátelé Mileny Hübschmannové, několika slovy připomněli, co pro ně Milena Hübschmannová znamenala. Knihu symbolicky pokřtili zeleným čajem, kterému Milena Hübschmannová jistě dávala přednost před šampaňským. Druhá polovina večera byla opět ve znamení literatury. Ocenění autoři Literární ceny Mileny Hübschmannové převzali krásné dřevěné sošky, které vytvořil Ondrej Gadžor, romský umělec žijící v Košicích. Ocenění za celoživotní přínos rozvoji romského jazyka byla udělena Teře Fabiánové, Dezideru Bangovi a Vlado Olahovi. První místo v kategorii próza získala Jana Hejkrlíková a Michal Mižigar, v kategorii poezie zvítězila Renata Berkyová.

Následující den, v pátek 8. 12., se na Starém městě v Galerii U zlatého kohouta konala vernisáž výstavy Milena Hübschmannová život a dílo, která probíhá do poloviny ledna. Výstava představuje Milenu Hübschmannovou na fotografiích jejího bratra Antonína Hübschmanna, fotografů Güntera Bartoše, Petra Jedináka, Petra Axmanna, Irene Stehli a prostřednictvím myšlenek z jejího díla. Za vidění jistě stojí fotografie z dětství z archivu její sestry, dosud veřejnosti neznámé. Na výstavě promluvila o svých vzpomínkách na Milenu Hübschmannovou česká etnografka Eva Davidová a Arne B. Mann, slovenský etnolog. Sezvaní hosté si pochutnali na romském jídlu, které připravila paní Lavičková, a poslechli si hudbu Mária Biháriho.

Ve čtvrtek 14. prosince se ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze pořádala vernisáž výstavy Milena Hübschmannová – „Můžeme se domluvit“, která bude k vidění do konce měsíce ledna. Pozvaní hosté si poslechli vzpomínku Fedora Gála, který se s Milenou Hübschmannovou léta přátelil, a Jarmily Balážové, jež výstavu zahajovala. K poslechu hrála hudba Mário Bihári

Literární cena Mileny Hübschmannové - spojení cest Romů a lidského poznání.

bandu. Fotografie Mileny Hübschmannové a ukázky jejího díla jsou koncipovány tak, aby zaujaly především mladé publikum, které navštěvuje Vzdělávací centrum.

18. prosince se ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze konala přednáška Romský a židovský holocaust očima 3. generace, na které účinkovali PhDr. Jana Horváthová, Ing. Viktor Schwarcz a zástupci mladé romské a židovské generace. Hovořili o holocaustu a o tom, co pro ně toto téma znamená. Touto přednáškou skončil celoroční projekt a my doufáme, že již příští rok se zase v prosinci sejdeme alespoň na udílení literárních cen, jejichž tradice byla letos úspěšně založena.

Vernisáž výstavy „Milena Hübschmannová - život a dílo“ hudebně doprovodili Mário Bihári a Adam Pospíšil

Spisovatel Dezider Banga po obdržení Literární ceny M. Hübschmannové za celoživotní přínos rozvoji romského jazyka

Kmotři knihy Anna Koptová a Emil Ščuka

Text: Miroslav **Pijáček**

Český nacionalismus, Romové a francouzská paralela

Sem vystěhoval vsetínské Romy předseda KDU-ČSL Čunek

Ilustrační foto (archiv RV)

Za první republiky jsme byli multinárodnostním státem, v němž vedle Čechů a Slováků žily i jiné národy včetně Romů. Během protektorátu byli Romové stejně jako Židé zdecimováni nacisty. Po divokém odsunu Němců nastalo období silné nacionalizace Čechů a Slováků, které bylo pokračováním prvorepublikového čechoslovakismu. To na konec vedlo až k rozdělení Československa. Romové nebyli považováni za národ až do listopadu 1989. Důsledkem toho je, že dnešní česká společnost je silně xenofobní a vůbec neumí žít po boku jiných národů, natož aby je přijímala i s jejich odlišnostmi. Tím vznikl problém, kterým je nanejvýš nutné začít se intenzivně zabývat v celém spektru společnosti.

Právě před rokem začaly v Paříži a následně po celé Francii nepokoje. Byly vyvolané absencí jakékoli snahy francouzských vlád řešit sociální problémy imigrantů. Aktéry nepokojů nebyli samotní imigranti, ale převážně jejich dospívající děti. Tedy mládež, která se narodila a vyrůstala ve Francii stejně jako Romové u nás. Ve Francii, která se nestala jejich vlastí stejně, jako se Česká republika nestala vlastí většině Romů. Potomci francouzských imigrantů žijí stále na okraji společnosti a projevují se mezi nimi téměř shodné problémy jako mezi našimi Romy. Nízká úroveň školního vzdělání a s tím související extrémně vysoká nezaměstnanost v kombinaci s demotivujícím systémem sociálních dávek, ze kterých žije velká část komunity, domnívající se, že na ně má nárok.

Politické reprezentace problémy soustavně přehlížejí. Některé strany sice romskou otázku do volebních programů zakomponovaly, ale prakticky se jednalo o nic neříkající blábolý, pokud pomineme asimilační tendence místo snah integračních. Žádná ze stran neměla odvahu či chuť vzít romskou otázku jako svou prioritu. Rom na kandidátce? Pokud se tak sporadicky stalo, bylo to vždy na nevolitelném místě. Občasné snahy střídajících se vlád řešit tyto problémy jsou pouhými mediálními akcemi. V lepším případě se dá do systému dávek více peněz, čímž se zvýší jejich demotivující charakter. V zájmu objektivity je nutno podotknout, že těchto dávek dovede velmi dobře využívati část majoritní, tedy „bílé“ populace.

Na straně druhé vládní orgány nemají proti sobě partnera, který by dokázal formulovat požadavky nespokojených menšin. Ve Francii, stejně jako u nás, nemají s kým vyjednávat. Bouřící se potomci francouzských imigrantů, stejně jako naši Romové, nemají jednotnou reprezentaci. Pak stačí jedna událost jako před rokem v Paříži, případně se objeví charizmatický romský vůdce a vypukne plošný požár nepokojů. Proto otázka, zda u nás mohou

V popředí městské čističky ve Vsetíně, za ní kontejnérové domy

Foto: Zdeněk Homola

nastat podobné nepokoje jako v Paříži, není akademická, ale alarmující.
Naštěstí se zdá, že Romové nejsou stejného zrna jako potomci francouzských imigrantů. Podnětů, které by mohly vést k nepokojům, bylo letos víc než dost. Můžeme si připomenout ultranacionalistické provokace v Letech u Písku počátkem roku a s tím spojenou trapnou reakci státních orgánů, neomalené chechtání se expremiéra Paroubka přitroublým vtipům o Romech, či budování romských ghett.
Česká majoritní společnost je ochotna Romy nějakým způsobem akceptovat za podmínky bezvýhradného přizpůsobení se majoritě. V řadě názorů tzv. řádných občanů zaznívá přímá výzva k asimilaci s většinovou společností. V tomto kontextu nejsou výjimkou ani výzvy, aby Romové opustili Českou republiku. Tady se opět nabízí paralela s loňskými událostmi ve Francii, kde podobné požadavky vůči bouřivším se potomkům imigrantů zaznívaly velmi hlasitě. Kam je pošleme? Do Indie, ve které nikdy nebyli? To bychom i my sami mohli být vyhnáni do stepí někam za Dněstr. Ostatně něco podobného s námi zamýšlel Hitler. A tak se Romové aspoň vystěhovávají do míst, kde nejsou českému nacionalistickému šosákovi tolik na očích. Téměř osmdesát tisíc Romů je vystěhováno do zhruba tří stovek cikánských ghett! Korunu tomu v posledních dnech nasadila vsetínská radnice v čele se starostou zvoleným za stranu, která si říká křesťanská. Méně problémové Romy „ubytoval“ v papundeklovo-plechových krabicích, ty problémovější potají nechal vyvézt do jiných obcí. Tam ať se o ně postarají druzí! Toto lze považovat za křiklavý příklad tvrdého rasismu, zneužití pravomoci veřejného činitele a sprostoty.

Ano, je na výsost sprosté svoje problémy hodit na krk někomu jinému, v tomto případě starostům jiných obcí. Proč se pan starosta Čunek nechal zvolit? Slovo „starosta je odvozeno od slovesa starati se“. A jako takový se má starat nejen o „bílé“, kteří mu dají hlasy v senátních volbách, ale také o „černé“, tedy o Romy. Možná, že pan starosta někdy slyšel Ježíšův výrok „cokoliv jste učinili pro jednoho z mých nejmenších, pro mne jste učinili“. Těmi „nejmenšími“ byli myšleni lidé na okraji společnosti. Tak se tento výrok vztahuje na Romy. Svým rasově segregačním přístupem k řešení problému ve Vsetíně pan starosta posílá do ghetta samotného Ježíše. Pane starosto, vlastně už senátore, zamyslete se prosím nad sebou! Nejste vy a vsetínští radní právě jednou z rozbušek, která může soužití české společnosti s Romy, a nejen s Romy, posunout do silně konfrontační roviny? Chcete zde mít to, co měli loni ve Francii? Já teda ne!

Foto: Lenka Kučerová

Pavlačový dům ve Vsetíně

Co byste ještě měli vědět

Senátoři z výboru pro lidská práva si chtějí na Vsetínsku vyjasnit situaci kolem vystěhování neplatičů nájemného, zejména Romů. Během dvoudenního jednání se chtějí seznámit s celou záležitostí včetně důvodů, které vedly k vystěhování. Oznámil to člen výboru Josef Pavlata, který čtveřici senátorů vede. Se svými poznatky chtějí seznámit členy výboru a poskytnout je také krajským zastupitelstvům.

Postup vsetínské radnice vůči neplatičům nájemného je terčem kritiky, má však i své zastánce. Někteří vystěhovaní Romové už podali na vsetínského starostu a senátora Jiřího Čunka a jeho spolupracovníky trestní oznámení.

Brněnskému sjezdu KDU-ČSL v sobotu ráno předcházela demonstrace několika občanských sdružení proti senátorovi a kandidátovi na předsednické křeslo lidovců Jiřímu Čunkovi. Demonstranti se chtěli ohradit proti jeho kandidatuře a poukazovali přitom na vystěhování romských neplatičů, o kterém jako starosta Vsetína rozhodl v polovině října.

Jiří Čunek při sobotní volbě obdržel z 302 platných hlasů 182 hlasů, a stal se novým předsedou KDU-ČSL.

Text: Tomáš **Holub**

Foto: **O.K.- K.O. Promotion**

Polakovič a Kracík v profi ringu

Pavel Polakovič – romský profiboxer
Můj vzor byl Muhammad Ali

Obrovská píle, odříkání, vytrvalost a těžká dřina dovedla romského boxera Pavla Polakoviče (32) do profiboxu, kde dosahuje úctyhodných výsledků. Boxu se věnuje už od dvanácti let a dnes patří mezi nejlepší profiboxery v Čechách. Jeho styl a technika hovoří za vše. Jak sám říká, v ringu preferuje techniku a jeho vzorem byl Muhammad Ali. Pavel boxuje v těžké váze do devadesáti kilogramů a mezi své skvělé úspěchy může zařadit účast na OH v Atlantě; je také několikanásobným mistrem ČR, stříbrnou medaili si přivezl už jako junior z mistrovství světa a byl třetí na mistrovství Evropy. V profiboxu odboxoval již osmý zápas a může se pyšnit sedmi výhrami.
Z odpovědí na otázky, jež jsme položili Pavlovi a jeho trenérovi, se dozvíme něco o životě romského boxera, který se dostal až na nejvyšší vrchol v boxu, do profiringu.
Pavel právě překvapivě v osmém kole prohrál těžký zápas s Romanem Kracíkem, ale i přesto nám ochotně odpověděl na všechny otázky.

V kolika letech a kde jste s boxem začal?
Začal jsem ve dvanácti letech na Slovensku v Trnavě.

Co vás k boxu motivovalo, přišel jste poprvé do boxerny sám, nebo s někým?
Nejprve jsem chtěl jen zkusit, jaké to je. Ne sám, bylo nás víc kluků, někteří vydrželi a někteří odešli.

Píle a výdrž vám tedy nechyběla?
No bylo to určitě velmi náročné, ale moc mě to bavilo, tak jsem u toho zůstal.
Měl jste nějaký vzor v mládí, nějakého boxera?
Ano, Muhammad Ali se mi v tu dobu moc líbil, hlavně jeho styl a technika.

Využijete někdy box „na ulici“?
Já takové věci neuznávám, box nejde tak zneužívat. Dříve jsem také dělal vyhazovače a ochranku, takže to znám, ale určitě to, co umím, nezneužívám. Samozřejmě se ubránit umím.

Bylo těžké se jako Rom v boxu prosadit, nebo vás brali rovnocenně, s respektem?
Ano, bylo to dost těžké. Většinou jsem se setkal s lidmi, kteří na mě zanevřeli, právě kvůli barvě pleti. Měl jsem s tím veliké problémy, dokonce i s trenéry tady v Čechách. Dnes se s tím ještě sem tam setkávám, ale je to znatelně lepší, neboť mě už lidé znají.

Myslíte si, že Romové mají pro box talent?
Ano určitě, v boxu je několik nadějných Romů. Jediný problém, proč jich není víc, je jejich životosprava, a hodně záleží na jejich výchově, jak se k tomu postaví jejich rodiče.

Vidíte v některých našich romských boxerech možné budoucí hvězdy?
Je to hrozně moc práce, dřiny a odříkání, je to určitě možné, ale nevím, kdo konkrétně, je to opravdu moc dlouhá cesta. Když si vzpomenu, tak jsem neměl skoro žádné dětství, protože jsem jen trénoval.

Máte zkušenosti v amatérském i v profesionálním boxu, jsou mezi nimi nějaké rozdíly?
Jsou tam rozdíly, už jen po fyzické stránce. V profi musí být boxer dobře natrénovaný, neboť se zde boxuje na 8, 10, 12 kol, kdežto v amatérech jen čtyři kola.

Kolikrát týdně, nebo i denně musí boxer vašich kvalit trénovat a jak vypadá váš trénink?
U každého sportovce je to asi jinak, ale já zpravidla trénuji šestkrát do týdne od pondělí do soboty a v neděli mívám volno.
Trénink před přípravou na utkání probíhá tak, že ráno běhám dvanáct kilometrů, poté mám ještě odpoledne čistě boxerský trénink, stínový box, sparing a posilování.

Vím, že jste se zúčastnil OH v Atlantě, jaký to byl zážitek zastupovat ČR na tak významné události a jaká tam byla atmosféra?
Bylo to naprosto super, OH jsou to nejlepší, kde se sportovec může ukázat. Byla tam určitá kvalifikace, velmi si toho cením, že jsem se tam dostal já, neboť i někteří mistři světa nebyli kvalifikováni.

Co si myslíte o dopingu?
Já jsem osobně nikdy žádný doping nebral, a ani nepotřeboval. Myslím si spíš, že je to pro kulturisty, aby nabrali sílu a svalovou hmotu, ale když je někdo dobrý, tak to nepotřebuje. Hodně doping zavrhuji, je to zbytečné.

Kterého vítězství si nejvíce ceníte?
Je to těžké, já těch zápasu mám za sebou hrozně moc, ale cením si každého vítězství, z každého mám radost.

Text: Tomáš **Holub**

Foto: **O.K.- K.O. Promotion**

Pavel Polakovič s trenérem Františkem Gašparýkem

Co si myslíte o dnešní boxerské úrovni, nastala nějaká změna (např. ve stylu, technice) od doby, kdy jste boxoval ještě ligu?
Nemyslím si, že v tom není nějaký velký rozdíl. Stále je to stejné, jsou siloví a techničtí boxeři, setkávám se s oběmi variantami. Pravda je, že někteří lidé jsou v boxu naprosto zbyteční. Měli by uvolnit místo těm mladším, kteří se můžou dál prosazovat.

Jaký styl preferujete?
Já jsem technický boxer, preferuji aktivní obranu.

Vzal vám něco boxerský život?
Box mi hrozně moc dal, živí mě to. Samozřejmě díky boxu nemám tolik času na rodinu, neboť mám i děti, ale je to můj koníček a zaměstnání v jednom, což mě baví.

Máte ještě v ringu nějaké ambice?
Ano, chtěl bych ještě vybojovat titul mistra světa, ale je to moc, moc těžké, hodně také záleží na zdraví.

Chcete se i po skončení vaší kariéry dále věnovat boxu?
Ano samozřejmě, chtěl bych dělat manažera i trénovat děcka. Box je takříkajíc můj život a vždycky bude.

Je zřejmé, že stát se špičkovým sportovcem, není lehké. Pavel si každopádně zakusil své a jeho popularita a sláva je určitě zasloužená.
Když se mezi boxery nadhodí jeho jméno, mnozí jsou nadšeni jeho úspěchy. Romové obzvlášť, neboť jim jde Pavel příkladem, a je živým důkazem toho, že i Rom má možnosti se prosadit, ačkoli to nebylo zrovna lehké a Pavel zaplatil obrovskou pílí a vytrvalostí.
Na naše otázky nám odpověděl také trenér Pavla Polakoviče ***František Gašparýk***, který se boxu věnuje celý svůj život.

Jak dlouho s Pavlem spolupracujete, trénujete i některé jiné Romy?
S Pavlem spolupracuji dva roky. Ano, Romů trénuji víc, převážně ty mladší, juniory a kadety.

Vkládáte ambice i do dalších Romů, jsou trpěliví?
Určitě ano, Romové jsou velice pohybově nadaní, mají velký talent, to máte jako Kubánci nebo černoši, kteří mají dobrou pohybovou kulturu a snadno se jim učí technika boxu, ale dá se říci, že píle jim přeci jen chybí. Většinou to vzdají příliš brzy, a to je mnohdy veliká škoda.

Jaká s Romy spolupráce, vidíte nějaký rozdíl mezi Romy a Neromy? Myslím v boxu.
Myslím, že ne. Naopak mi přijde, že Romové jsou v boxu lepší než bílí kluci. Problém je spíše v docházce a v pravidelnosti v tréninku, nemají takovou disciplínu. Jsou hodně hraví.

Jak jsem pochopil, trénujete i amatéry, je práce s nimi jiná?
Rozhodně ano, boxer v profi musí mít vynikající kondici. U profíků se boxuje na víc kol a kola jsou i delší, například Pavel měl nyní tři zápasy o tituly a boxoval dvanáct kol, je to obrovská práce, 45 minut neustále v pohybu, zatímco u amatérů je to osm minut.

Myslíte si, že profibox u nás získal větší pozornost diváků i médií?
Ano, rozjíždí se to dost slušně. Dnes už je tu i více lidí, kteří se snaží v profi prosadit. Kvalita boxerů je taky na velmi dobré úrovni.

Ve čtvrtek proběhl zápas mezi Pavlem a Romanem Kracíkem, jak si Pavel vedl?
Zaboxoval jednoznačně. Všech osm kol měl Pavel vyhraných, ale bohužel v osmém kole chytl úder na žebra (tzv. po spodku) a ten mu způsobil vyražení dechu; utkání bylo samozřejmě ukončeno před limitem, a Pavel tedy prohrál. Je to škoda, protože kdyby Pavel vydržel ještě dvě kola, určitě by vyhrál.

Vítěz zápasu Roman Kracík

Máte s Pavlem ještě nějaké cíle?
Ano, Pavel má nejméně pět let ještě před sebou a bude určitě velmi kvalitně boxovat. V jeho těžké váze je to trochu jiné než v lehké, neboť je to zde pomalejší a tvrdší, proto má v boxu před sebou nejlepší léta.

Předvánoční zamyšlení

Již za několik dní budeme prožívat vánoční svátky. Přípravy jsou v plném proudu. Pečení, vaření, vybírání a nakupování dárků pro naše nejbližší. Všude spousta lidí, tlačenice a shon, ale je to trochu jiné než obvykle. Sám nevím, jestli je to tou předvánoční dobou, ale jsem také jaksi zranitelnější. Chtěl bych si udělat zejména ve svém nitru pořádek, nehonit se za věcmi, které mají přechodnou nebo žádnou hodnotu. Chtěl bych být lepší, tolerantnější, chtěl bych především trochu víc pomáhat potřebným, ale nejvíc za všeho bych se chtěl vrátit do dětství. Vzpomínám velmi rád na to, jak jsme jako malé děti chodili zpívat koledy. Všude bylo plno sněhu, malé domky ukryté pod závalem sněhu svítily do daleka. Mrzlo, sníh vrzal pod nohama, smáli jsme se, chodili od dveří ke dveřím a nejčastěji jsme zpívali koledu: „Na vašem stole červená ruža, vašej Maruške pěkného muža. Ne tak pěkného, jako dobrého, to vám vinšujem ze srdce mého.“ Domů jsem pokaždé donesl v takové plátěné tašce hromadu jablíček, ořechů a bonbonů. Nebo jak jsme před štědrovečerní večeří chodili od domu k domu, kde byly děti, tajně házeli pytlík s bramborami nebo s černým uhlím jako dárky malým dětem, které zlobily. Vzpomínám na starší sestru, která každý rok balila do těsta jména kluků napsaná na papírku, házela je do vařicí vody a čekala, které jméno vyplave jako první, aby věděla, kdo se stane jejím mužem. Nikdy nevyplaval ten, o kterém snila, a nakonec si vzala toho, koho vůbec předtím neznala. A s jakou radostí jsme strojili vánoční stromek! Bonbony balené do pozlátka, jablíčka,vlašské ořechy, ozdoby z těsta a z papíru. To vše bylo na stromečku… Ale nejvíc jsem se těšil na Štědrý večer. Celá rodina seděla za jedním velkým stolem plným dobrot. Nikdy nemohly chybět bobaľky s mákem a halušky či závin. Máma vždycky připravila jeden talíř navíc, kdyby náhodou přišel někdo, koho v naší vesnici zastihla noc nebo kdo zabloudil. S pohnutím kladla na talíř od všeho něco málo a dávala to do kouta pro ty, kteří již nemohli být s námi. Až nadešla velká chvíle mého otce. Postavil se a začal vinšovat. Jako dítě si z toho, co říkal, moc nepamatuji, ale vím, že jsme museli způsobně sedět. Otec říkal něco v tom smyslu, že děkuje Bohu, že jsme se dožili svátků pohromadě, připomněl ty, kteří se toho svátku nedožili, a popřál dobrou chuť. Máma tiše brečela, ale mně jako dítěti to přišlo dost legrační, protože jsem si připadal jako na schůzi.

Čas utíká jako splašený kůň. Vánoce, které mám v paměti jako dítě, a vůbec ta doba, na kterou každý rok vzpomínám, je nenávratně pryč. Bylo to těžké, moc peněz nebylo, ale všechno bylo jiné, bylo v tom víc čistoty, srdce. Dnešní honba za dárky, předhánění se v tom, kdo do toho vloží víc peněz, jaksi postrádá kouzlo nejkrásnějších svátků v roce. Přimlouval bych se za to, aby k dárkům každý přibalil víc pochopení a lásky pro druhého, víc tolerance, aby každý očekával od druhého jenom to, co sám nabídne. Je smutné, že zejména Romové upouštějí od krásných tradic a spíš přebírají negativní věci. Vím, doba je úplně jiná, spousta věcí se změnila. Svět se stává díky mobilním telefonům a internetu menším, žijeme mnohem rychleji a mám pocit, že nemáme čas ani na to, abychom se zastavili, ohlédli. Moc si nevšímáme, jestli náhodou někdo nepotřebuje pomoc, jsme zahleděni příliš do sebe. A tak prosím, otevřete své oči a srdce, někdy opravdu stačí slovo! Několik dobrých slov, abyste změnili někomu život. Já sám sním o tom, aby každý Rom měl konečně vlastní důstojnost, aby měl práci, aby žádné děti nebyly v dětských domovech, aby všichni měli střechu nad hlavou… Je toho strašně moc, co bych chtěl, a možná by mi nestačil ani celý časopis. Třeba postačí to známé:
Bacht the sasťipen, ROMALE, lačhi karačoňa u nevo berš tumenge!

Vojtěch Lalík, student mediálního kursu o. s. Romea

ANKETA NA WWW.ROMEA.CZ

Jsou pro vás Vánoce stále ještě svátkem tradic?

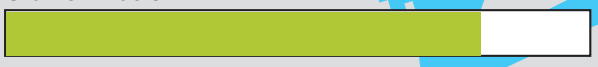

Ano 80 % Ne 20 %

Připravila: Rena **Horvátová**

Ptáme se:

Co pro vás znamená svátek vánoční?

Hana Syslová
48 let, učitelka romštiny a romistiky

Vánoce jsou pro mě Štědrý večer. Je to pro mě svátek intimity. Ráda si užívám svátek s nejbližšími, s kterými se ráda podělím o tu atmosféru a radost. Už podruhé slavím Vánoce v Londýně a vypadá to, že budu i tento rok. Jediné, co mi tam chybí, jsou naše české pohádky. Co se týče štědrovečerní tabule, připravujeme klasická jídla jako ostatní české rodiny. Jen do bramborového salátu přidáváme červenou řepu, která salát obarví do růžova. Tento zvyk jsme převzali po dědovi, který pocházel z Ukrajiny.

Ladislav Horváth
26 let, pedagogický asistent

Takové ty fráze, že Vánoce jsou období zklidnění, ticha, rozjímání a lásky, nepadají na váhu ve chvíli, když člověk druhého nevnímá po celý rok, alespoň v mezích slušnosti. Nejsem žádný pesimista, ale období těchto svátků mám rád především proto, že mám delší pracovní volno, a to je to, co si patřičně užívám.

Kristýna Heráková
31 let, učitelka v přípravné třídě

Vánoce pro mne znamenají ohromnou pohodu a klid. Pro mne je to svátek rodiny, který nám umožní, abychom se všichni sešli. V naší rodině máme zvyk připravovat dvanáct chodů jídla, které vyznačují dvanáct měsíců v roce. Tento zvyk dodržujeme, abychom měli každý měsíc v roce co jíst.

Anna Orlická
71 let, středoškolská profesorka matematiky

Největší svátek v roku, protože jsem katolička, svátek držím od dětství. Pocházím ze Slovenska a tam se tenhle svátek hodně ctí dodnes. Z dětství mám na Vánoce krásné vzpomínky. Vždy se sešla celá rodina a společně jsme šli na návštěvu ke známým, zazvonili jsme u dveří zvolali „Ráčíte být veselí“? Vždy se nám dostalo odpovědi „Ano, jsme veselí“ a my jim na oplátku zazpívali koledu. Poté nás pozvali dál a společně jsme hodovali. Pak jsme šli hromadně na půlnoční, na kterou jsem se těšila snad nejvíce, protože jsem v dětství působila jako varhanistka v místním kostele. Vánoční mše a koledy pro mne byly tím nejkrásnější zážitkem.

ANKETA:

Eliška Smrtová
48 let, státní zaměstnankyně

Jaký význam pro mne mají Vánoce? Snad jako pro každého. Je svátek rodiny, a to i když jej čtvrtým rokem prožíváme bez dcery, která pracuje a studuje v zahraničí. V období Vánoc se mi připadá, že jsou lidé pokornější a k sobě hodnější. V dětství jsem Vánoce moc hezké neměla a dá se říci, že je nemám moc v lásce. Ale i přesto si je s manželem děláme hezké.

Soňa Staříková
24 let, terénní sociální pracovnice

Tento svátek mám opravdu ráda, každoročně jej slavím s přítelem a rodinou. Myslím, že je o tom, že se sejde celá rodina, alespoň jednou za rok. Na Vánocích se mi líbí hlavně dárky a rodinná soudržnost.

Eva Havlínová
53 let, hospodářka školy

Je to pro mě svátek rodiny a dárků. Máme možnost se všichni sejít a radovat se. Dřív tomu tak nebylo, protože jsem neměla vnoučata a dcera bydlela v zahraničí. Teď už jsou zase u mě a je to krásné.

Ladislava Táčnerová
37 let, provozní v cateringu

Když se řeknou Vánoce, vybavím si klid, děti a možnost být pohromadě. Pro mě to znamená shon, který před Vánocemi zažívá snad každá žena. Z vánočních zvyků dodržujeme pouze krájení jablíček a lití olova.

Hana Vašková
38 let, koordinátorka projektu Romodrom pro regiony

Na přípravu Vánoc nemám zatím čas, jsem stále v zaměstnání. Svátek Vánoc mám já a mé děti opravdu rády. Jediný, kdo u nás doma nemá Vánoce rád, je můj manžel a moje maminka. Naším rodinným zvykem je, že na Štědrý den vaříme romské národní jídlo goja a boží milosti. Boží milosti jsou jednoduchý smažený pokrm z těsta, vejce a vína.

INTERNETOVÁ DISKUSE:

romea.cz

Názory čtenářů diskusního fóra na www.romea.cz

Sss

Pro mne jsou Vánoce něčím jiným než ostatní svátky, a to už proto, že se tento den narodil náš Pán. Je to svátek, který by neměl být pouze o dárcích, dobrém jídle a honičkou za tím nejlepším. Ale když nad tím tak přemýšlím, tak je hezké si po tom předvánočním spěchu užívat krásnou atmosféru s těmi, na kterých vám záleží.

Raul

Těším se na Vánoce. Budu je trávit v cizině hezky u moře a na sluníčku. Čím jsem starší, tím více se pro mne Vánoce stávají kýčem, který pro nevěřící ztrácí smysl. Škoda.

Karči

Ano, jsou svátkem tradic, např. romské vinšování, seno pod stromečkem, chléb, pranostika: ten kdo se 1. umyje studenou vodou na Boží hod, bude celý rok zdráv.

Kathy

Snažím se o to, ale je těžké se ubránit dnešnímu pojetí Vánoc, protože mi to přijde spíš jako jeden velký konzum. . . Ale taková je asi doba; nejlepší je najít rovnováhu a skloubit tradice s dneškem.

Charlie reaguje

Tento způsob Vánoc zdá se mi být poněkud nešťastným (řekl by klasik). Záleží jen na nás, zda konzumu podlehneme.

Radůza

Já mám vánoční atmosféru opravdu rád. Miluji vůni cukroví a purpury. Pro mne Vánoce znamenají narození Ježíše Krista, ale nejen to. Teď, co mám rodinu, jsou pro mne svátky vánoční ještě krásnější. Jsem rád, že se děti těší na Ježíška a na to, co jim letos přinese. Mohu se s dětmi koukat na pohádky, hrát s nimi různé hry. Jsem rád, že mám najednou více času na svou manželku, rodinu a své přátele. Zkrátka Vánoce beru jako svátek odpočinku a klidu.

Petra Zajdová

Vánoce jsou pro mě jedny z nejkrásnějších a nejkouzelnějších svátků v roce. Již odmala ve mně vyvolávaly vzrušující pocit napětí a očekávání. Obzvláště pak Štědrý den je pro mě dvojnásob radostný, protože jsem se 24. 12. narodila. Vánoce trávím v rodinném kruhu a s přáteli. Vánoce jsou pro mě svátky klidu, míru a lásky. Nejkrásnější vánoční dáreček už jsem ale letos dostala – 29. 11. se bráchovi narodil syn. V pořadí už 4. Rudolf Zajda : -) .

Roman

Já nemám rád ten shon, co se v poslední době kolem Vánoc objevuje. Nakupování, horečka dárků a honění se za tím nejlepším mi vždycky dokáže zkazit náladu. Nejraději bych je zrušil, protože to pro mne nemá žádný hlubší význam.

Text: Lenka **Nádvorníková** | Foto: Internet

Evropské unii se prý nedaří zamezit diskriminaci menšin

Brusel, 28. 11. 2006
Podle evropského monitorovacího centra pro rasismus a xenofobii (EUMC) členské státy Evropské unie nedělají dost pro to, aby zamezily rasistickým incidentům a diskriminaci menšin. Týká se to především oblastí pracovních příležitostí, bydlení a školství. Českou republiku spolu se Slovenskem a Maďarskem kritizovalo EUMC ve své výroční zprávě za segregaci Romů, převážně v oblasti vzdělávání. V případě České republiky je na vině školský systém, který vede k nerovnému přístupu ke vzdělání. „S výjimkou několika uklidňujících příkladů dobré praxe dnes nemohu říct, že by v boji proti rasismu a xenofobii nastalo v členských zemích EU zlepšení," uvedla Anastasie Crickleyová z EUMC. Terčem násilností a rasistických trestných činů je podle Crickleyové hlavně osm milionů evropských Romů. „Rovněž židovská komunita je neustále obětí antisemitských incidentů. Zvláště znepokojivý je nárůst nenávisti vůči muslimům," dodala Crickleyová. Všechna potřebná data mají k dispozici a poskytly je monitorovacímu centru pouze dvě země, Finsko a Británie. Naopak žádné statistiky ohledně násilí a rasistických činů si nevede pět států, a to Řecko, Španělsko, Itálie, Kypr a Malta.

Slovinsko kritizováno za vystěhování Romů

Lublaň, 1. 12. 2006
Část romské rodiny Strojanových se za asistence policie vrátila domů, do vsi Ambru u Lublaně, odkud ji vypudili místní občané. Ti romskou rodinu obviňovali z krádeží, znečišťování okolí i brutálního zbití jednoho vesničana. Případ 32členné rodiny Strojanových je dosud nejvážnějším incidentem mezi Slovinci a romskou komunitou v zemi. Postoj

slovinských úřadů v případu kritizovala i Rada Evropy. Komisař Rady Evropy pro lidská práva Thomas Hammarberg prohlásil: „Bez ohledu na okolnosti je nepřijatelné, aby skupina lidí byla vypuzena ze svých domovů, protože to požaduje většina obyvatel. Romové jako slovinští občané se musejí těšit stejným právům jako ostatní a svobodně si vybrat, kde chtějí žít." Ve výpadech proti romské rodině, z níž polovičku tvoří děti, zazněly i tak nenávistné a rasistické prvky, že by to komisař v tak vyspělé zemi ani nečekal. Ve dvoumilionové populaci Slovinska žije asi 8000 Romů.

Ve Štrasburku zasedlo ERTF

Štrasburk, 14. 11. 2006
Ve Štrasburku proběhlo třídenní plenární zasedání Evropského fóra Romů a travellerů (ERTF). Na 60 delegátů z více než 40 evropských členských zemí včetně zástupců sedmi hlavních mezinárodních romských organizací přijalo rezoluci, jež má přinutit Evropskou komisi a Radu Evropy k přijetí evropské charty o právech Romů. Tato charta by se měla stát účinným nástrojem, jenž by donutil jednotlivé evropské vlády a mezinárodní organizace respektovat lidská práva. Během jednání delegáti prezentovali národní zprávy o diskriminaci ve svých zemích v oblastech bydlení, zdravotnictví a zaměstnanosti. Někteří z účastníků zdůraznili, že ani již existující lidskoprávní nástroje nejsou dostatečně využívány či správně aplikovány. Během tiskové konference prezident ERTF Rudko Kawczynski, bývalý kosovský ombudsman, upozornil na rostoucí protiromské projevy (anti-ciganismus) v Evropě. Jako příklad uvedl tíživou situaci Romů v Kosovu, kterou přirovnal k situaci Židů po druhé světové válce. Kromě Kosova zmínil i alarmující situaci tureckých Romů. „Chceme ukázat, že Romové nejsou jen politickým objektem, ale že jde především o 14 milionů lidí žijících v Evropě, již potřebují, aby byla respektována jejich lidská práva," řekl Kawczynski. Jednalo se také o rozšíření EU o Bulharsko a Rumunsko. Obě tyto země mají významnou romskou populaci a jejich přistoupením k EU výrazně vzroste počet Romů v EU.

Text: Jana **Frantíková**

Překlad do romštiny: Eva **Danišová**

Jak slaví Vánoce romské děti v bílé rodině?

Jsem vášnivá čtenářka. A tak když jsem si přivedla domů z dětského domova tři romské holčičky, přečetla jsem kdejakou knížku o Romech, povídala jsem si s našimi romskými kamarády, porozhlédla se v romských táborech na Ukrajině... a pochopila jsem, že já, bílá matka, Romky nevychovám. Předám jim svou kulturu, své zvyky a tradice. Ale dám jim hodně lásky, přijetí a šanci na normální život. Umožním jim také rozvinout všechno nadání a obklopím je velkou rodinou.

Tak jak to chodí v pěstounské rodině s romskými dětmi o Vánocích?
Máme už svoje zaběhané zvyky, děti se na ně těší; ty menší nefalšovaně, ty větší se slovy: ach jo, zase… ale také se těší.
1. prosince zavěsím na záclonu v kuchyni 23 barevných obálek se slovním překvapením. Každý den některé z dětí jednu otevře. Uvnitř je třeba napsáno: společně si zazpíváme koledu, rozdělíme si čokoládu, půjdeme na procházku apod. Na stole máme adventní věnec a každou neděli zapálíme o jednu svíčku víc. Uklízíme, pečeme cukroví, posloucháme koledy a povídáme si o dárcích: co by asi tak komu udělalo radost.
Na Štědrý den se těší děti i maminka. Zdaleka ne jen na dárky, i když na ně taky. Tatínek ty dárky tak neprožívá. Nekupujeme dětem, co si objednají, protože Vánoce nejsou k tomu, aby člověk zbohatl. (Samozřejmě ale vím, po čem kdo touží, a snažím se mu to dát, když to považuji za správné a spravedlivé vůči ostatním.)
Dárků máme vždycky kupu, protože každý dává každému a při 10 dětech to už je pěkná hromada. Dárky většinou kupujeme, někdy děti rozdávají svoje výrobky z keramiky apod. Malé děti mají samozřejmě největší radost, když si někdo z větších a velkých rozbaluje dárek od nich. (Chodí s nimi nakupovat moje maminka a bere si je s sebou jednotlivě.) Pro přijaté děti z dětských domovů je snad největší vánoční zážitek, že mají tajemství, někomu chystají dárek a ten obdarovaný má radost…
Na dárky děti šetří už od září. Já jim do jejich „vkladní knížky" vždy v sobotu (v uklizeném pokojíčku) připíšu 10 Kč a před nákupem jim přidám ještě padesátikorunu. Větší děti už hospodaří s kapesným jinak a umožním jim ještě si na Vánoce přivydělat domácími pracemi.
Na Štědrý den chodíme tradičně do ZOO. Sejdeme se tam celá široká rodina. Děti se tam vidí s bratranci a sestřenicemi a maminky si tam vzájemně vymění vánoční cukroví. Po návratu si jdou menší děti odpočinout a ty větší zdobí stromeček. Já většinou hekticky dobaluji dárky a říkám si pokaždé, že příští rok to zabalím dřív. Zašera si děti vezmou zvonečky a jdou se s tatínkem projít. Když někdo zahlédne ozdobený stromeček, zazvoní na svůj zvonec, a všichni si počítají, kolik jich kdo uvidí jako první. Já mezitím připravuji večeři. Potom se sejdeme u stolu, přečteme si z bible o narození Pána Ježíše a každý Bohu poděkuje a o něco poprosí. Pak jde táta „nakrmit králíka" (a na to se všichni těší, protože tuší, že táta jde asi něco připravovat…). Za chvíli jdeme všichni do půdního pokojíčku ke stromečku, kde už prskají prskavky, hoří svíčky a pod stromečkem čekají dárky…
Vánoce slavíme řadu dní, protože se postupně sejdeme s celou širokou rodinou. Přesto v průběhu celého adventu a Vánoc nezapomínáme na to, čí narozeniny se to vlastně slaví…

Savi Karačoňa hin le romane čhavoren paš e parňi fameľija?

Igen rado genav o gende (kňižki). Te mange anďom khere andal o čhavorikano kher trin romane čhajoren, genavas savoro pal o Roma, vakeravas amare romane amalenca(phralenca), dikhavas sar dživen andro romane tabori (gava) pre Ukrajina...the paľis džanavas, hoj me, parňi daj, le romane čhajoren našti avri bararav. Sikhavava len miri kultura, mire tradiciji, oda, so som sikhaďi me. Jilestar len kamava, dava len šancija pre normalno dživipen. Dikhava tiš pal oda, te sikhaven, savo talentos andre lende hin, dava len bari fameľija.

Sar oda hin andre pjestunsko fameľija le romane čhavorenca pre Karačoňa?
Amen sam sikhade te kerel sako berš avka, o čhavore imar našťi doužaren; o cikneder čačes, o bareder kamukeri phenen: jaj, imar pale… aľe tiš hine rado.
Sar hin peršo ďives andro decembris, ta figinav pro firhangos andre kuchňa bišthetrin (23)farebne obálki (ľila), hin odoj randlo, so šaj keras. Sako ďives jekh čhavoro phundravel jekh ľil. Andre jekh šaj avel randlo: giľavaha amenge jekhetanes e koleda (karačoňakeri giľi), phagaha amenge e čukolada, džaha jekhetanes avri - the aver. Pro skamind amen hin o adventno vencos, the sako kurko labaras jekh momeľi buter. Pratinas, pekas. Šunas o koledi the vakeras jekhetanes pal o darunki: So sako jekh dženo kamel.
Pre Viľija našťi doužaren the o čhavore, the e daj. Na užaras ča pro darunki, hin čačo, hoj pre lende tiš. O dad pal o darunki but na bajinel. Na cinkeras le čhavorenge, so penge phenen, bo e Karačoňa nane vašoda, te o manuš barvaľol. (Džavav, so savo čhavo nekhbuter kamel, the kamav les oda te del, te dikhav, hoj avela mišto the ňiko na chudela buter sar aver džene.) Hin amen but darunki, bo sako dženo del avres tiš, u te tumen hin deš čhavore, ta oda imar hin te dikhel. O darunki phiras te cinavkerel, varekana o čhavore den oda, so kerde andre keramika the avka. Nekhbuter o čhavore kamen, te vareko dikhel, so les dine jon. (Phirel lenca o darunki te cinavel miri daj, the lel sakones korkores). Vaš o čhavore, save amenge iľam le čhavorikane kherendar, has nekfeder oda, hoj ňiko na džanel, so les dena, the sar o manuš paľis radisaľol (lošaľol)…
Pro darunki o čhavore thoven o love pre sera imar le septembristar. Me lenge andro lengere „kňižki pro love" (vkladní knížky)sako sombat(sar lenge hin pratimen lengero kher)randav deš koruni, the sar džan andre skľepa, ta len paš oda dav mekh penda koruni. O bareder čhavore imar džanen feder, so le lovenca te kerel, the mekh len dav love, sar khere pre Karačoňa vareso keren.
Pre Viľija tradičnones phiras andro ZOO. Avel odoj sako amara fameľijatar. O čhavore dikhen pengere strične pheňen, phralen, the o daja penge čerinen o gulo karačoňakero pekiben. Sar avas khere, ta o cikne penge pašľon, the o bareder čhavore keren o stromikos. Me mekh phandav o darunki, the phenav, hoj pre aver berš, sa kerava sigeder. Sar hin avri čeporo šišitno, len o čhavore sako jekh harangocis, the džan avri le dadeha. Te dikhen andro blaki kisitindo stromikos, harangozinen pro harangocis, the genen penge, keci stromiki dikhle. Me kisitinav o chaben. Paľis savore bešas paš o skamind, genas amenge la biblijatar pal oda, sar uľiľa amaro Raj o Ježiš, the sako paľikerel le Devleske the mangel les. Paľis džal o dad „te del te chal le šošojis (králík)", the pre oda sako užarel, bo imar džanen, hoj o dad vareso kisitinel. Na užaras but, the džas andro upruno kher paš o stromikos, odoj labon o momeľa, o prskavki, the tel o stromikos užaren o darunki… E Karačoňa ke amende nane ča jekh ďives, bo phiren ke amende savore manuša khatar e fameľija. Pre Karačoňa the andro adventos na bisteras, ko akor uľiľa…

Text: Adam **Pospíšil**

Foto: archiv **o.s. Český západ**, A. **Pospíšil**

Dobrá Voda žije

Když začala dnešní ředitelka občanského sdružení Český západ Jana Kosová dojíždět v roce 2002 do zapadlé vesničky Dobrá Voda u Toužimi, bylo toto místo, podobně jako mnoho dalších míst v Čechách, považováno za nepřizpůsobivou lokalitu, které je lépe se obloukem vyhnout. Dnes se zde úspěšně rodí unikátní projekt dlouhodobé sociální integrace a z Dobré Vody se pomalu a jistě stává místo milé a radostné.

Dětskou prolézačku poslavilo sdružení s dobrovodskými Romy v roce 2003

Když se člověk chce dostat do Dobré Vody, nemá prakticky jinou možnost, než použít vlastní automobil, i když tomu možná brzy bude jinak, protože sdružení Český západ jedná s obcí Toužim o zhuštění jízdního řádu autobusu, který dnes jezdí pouze dvakrát denně. Po třech kilometrech úzké asfaltky mezi poli se otevírá panoráma vesnice Dobrá Voda, jejíž jedinou dominantou je dvouposchoďová bytovka. Dům byl postaven, podobně jako mnoho dalších v západočeských vesničkách, pro ubytování pracovníků okolních JZD. Po restrukturalizaci dlouhodobě ztrátových zemědělských podniků na počátku 90. let přišlo o práci až 80 % jejich zaměstnanců, mezi prvními byli pochopitelně vesměs nekvalifikovaní Romové. Tam začal koloběh sociálního vyloučení i pro dobrovodské obyvatele. Z bytovky se pomalu stěhovali bílí obyvatelé a přicházeli další bezprizorní Romové. Někteří sami, jiné sem po neplacení nájmů vystěhovaly MÚ Toužim nebo jiné obce. Nikdo z asi 80 Romů nepracoval, obyvatelé neplatili nájmy, problém byl se školní docházkou dětí, okolní obyvatelstvo si stěžovalo na nepořádek, a neutěšenou situaci nikdo neuměl nebo nechtěl řešit.

První impuls

V roce 2000 přišli do vedlejší obce Nový Dvůr bratři trapistického řádu, jež sem jejich francouzští představení vyslali zbudovat první trapistický klášter v Čechách. Bratři si ihned povšimli špatné situace dobrovodských Romů a některé z nich zaměstnali na stavebních pracích. Kvůli vzrůstající náročnosti organizace práce vzniklo roku 2001 občanské sdružení Český západ. Po zakládajících členech sdružení rychle přebrali iniciativu ženy – dnešní ředitelka sdružení Jana Kosová a Jana Zirhutová, které tu začaly aplikovat myšlenky komunitní sociální práce. Trapisté koupili objekt, který stojí v bezprostřední blízkosti „romské“ bytovky, a pronajali ho za symbolickou částku sdružení, které začalo s rekonstrukcí s cílem vybudovat komunitní centrum. Rozběhly se první projekty na zaměstnávání a zvyšování kvalifikace dobrovodských obyvatel. Vznikla školička pro předškolní děti, kroužek vaření, doučování, odpolední klub, vybudovalo se hřiště. Komunitní centrum otevírá své prostory všem, kteří o to mají zájem. V prostorách centra jsou k dispozici místnosti na doučování školních dětí, na volnočasové aktivity, tkalcovská dílna a kaple.

Počítačové kursy

Unikátní projekt

Podobná nízkoprahová centra jistě fungují na mnoha další místech v republice, ovšem Český západ představuje jisté unikum, zejména díky nebývale komplexnímu a citlivému přístupu k náročné sociální práci. „Hlavním cílem našich aktivit není, aby členové komunity pouze využívali to, co my považujeme za užitečné, ale aby se postupem času stávali aktivními aktéry a my abychom nemuseli existovat. Jde nám o vnitřní sociální změnu,“ říká Jana Kosová a popisuje, jakým způsobem začali s vtahováním Romů z komunity do aktivit sdružení. „Snažili jsme se nejprve zjistit, kdo mezi lidmi má přirozenou autoritu, a postupně se nám podařilo najít jednoho muže a jednu ženu, což jsme chtěli, protože muži a ženy potřebují něco trochu jiného. Tyto lidi jsme začali vzdělávat a tím také vtahovat do dění centra. U Aničky nám šlo zejména o to, aby uměla formulovat svoje postoje a pocity, uměla je efektivně prosadit a dokázala také zároveň naslouchat lidem v komunitě. Stala se tak naší dobrou sociální pracovnicí, která si respekt a důvěru lidí získala zejména tak, že byla schopná dodržet sliby. Honza byl spíše tišší povahy, ale dokázal vždycky říci správná slova na správném místě, postupně začal pracovat na koordinaci zaměstnávání a také zajišťuje prodej našich výrobků na trzích, protože se snažíme o to, aby aktivity naší komunity byly financovány také z vlastních zdrojů. Krom toho má manuální činnost v systému komunitní práce nezastupitelné místo. V naší tkalcovně, ze které pochází většina prodávaných výrobků, jsou momentálně zaměstnány dvě ženy. Lidé, které se podařilo vtáhnout jako první a o kterých jsme věděli, že je ostatní přijímají, začali fungovat nejen jako spolehliví zaměstnanci, ale také jako pozitivní příklady směrem dovnitř komunity.“

Poté sdružení začalo nabízet vzdělávání i dalším lidem. Podle slov Jany Kosové se podařilo navázat poměrně zdařilou spolupráci s úřadem práce na veřejně prospěšných pracích. Naše sdružení nejprve vytvoří pracovní místo, které je pak obsazeno vybraným člověkem z komunity, jemuž se poskytne potřebná kvalifikace. Úřad práce ho financuje výši minimální mzdy a sdružení k tomu přidává ze

Text: Adam **Pospíšil**

Foto: archiv **o.s. Český západ**, A. **Pospíšil**

Dobrá Voda

zisku z prodeje výrobků a dalších zdrojů. „Lidé, kteří nesou následky dlouhodobé nezaměstnanosti, nejprve získávají pracovní uplatnění u nás, kde se zároveň snažíme nabídnout jim určitou kvalifikaci (kursy vaření, kursy práce na PC, kursy efektivní komunikace apod.) a zacházíme s nimi ohleduplně a bez tlaků. Naším cílem ovšem je, aby lidé byli zaměstnáni na volném trhu práce. Máme koordinátora zaměstnávání, který se snaží domluvit s firmami, aby zaměstnali skupinu našich Romů. Ve skupině funguje právě vyškolený Honza, který ručí za to, že práce bude kvalitní," doplňuje Jana Kosová. Tento způsob zvyšování zaměstnanosti se zdá efektivní. Český západ v procesu figuruje jako pomocník při vstupu na volný trh práce. V současnosti je přímo ve sdružení zaměstnáno 10 lidí z komunity, další lidé pracují na faře v Toužimi a na volném trhu práce je už zaměstnáno dalších 11 lidí – 4 s pomocí sdružení (jako lesní dělníci). Jedna žena pracuje v luxusní restauraci v nedaleké Teplé. Na všech místech si Romy velmi pochvalují. Za čtyři roky této práce se tak podařilo ze všech 39 dospělých zaměstnat 21, jedenáct jich pracuje bez asistence sdružení a zbylých osmnáct je zatím v evidenci úřadu práce.

Nastartování změny

Cílem komunitní sociální práce je nastartování psychologické a sociální změny, která vede k aktivnímu občanskému životu. Lidé, kteří jsou léta zvyklí na život na periferii společnosti, jsou pasivní a sami sebe si přestávají vážit, s životem v koloběhu chudoby se ztotožňují. Kořen procesu změny tkví podle Jany Kosové zejména v poznání své vlastní ceny a krásy. „Proto máme s ženami z komunity zvláštní aktivity – tvořivé dílny, jejichž cílem je posilovat smysl pro krásu a tvořivost. Snažíme se v ženách probouzet vědomí, že ony jako matky jsou tvůrkyněmi tepla domova i jeho ozdobou. Jednou z možností, jak tomuto úkolu ženy porozumět, je tvořit něco krásného."

S předškolními dětmi v tzv. školičce se zase každé dopoledne pracuje pedagogickou metodou italské lékařky Marie Montessori. Podstatou je, řečeno ve zkratce, využívání senzitivních období dítěte. Pracuje se pomocí pomůcek, protože děti podobně jako dospělí chtějí spíše pracovat s reálnými věcmi. Jelikož je tato práce velice náročná pro asistenta, posílá sdružení každého, který tuto práci dělá, na velmi náročné školení, aby metodu perfektně zvládl. Ve školičce mají děti volný přístup ke všem pomůckám. Asistent pozoruje, které dítě zajímá konkrétní věc (např. se snaží něco rozšroubovat), a v tu chvíli mu nabídne pomůcku, která jeho potřebu nejlépe rozvine. Dítě tak využije své momentální maximální zaujetí k efektivnímu učení, protože může dělat to, co zrovna potřebuje, a velmi rychle se tak zdokonaluje. Tohoto zaujetí se dá využít v mnoha dalších krocích. Asistent např. před dětmi zvedá tác, ale bere ho pouze třemi prsty. Děti ho pozorují, pohyb napodobují a tím, že ho také berou třemi prsty, si vytvářejí motorické předpoklady pro psaní. V této každodenní školičce je 4–5 dětí, což jsou všechny děti tohoto věku v komunitě které nenavštěvují mateřskou školu v Toužimi.

Děti ve školním věku navštěvují školu v devět kilometrů vzdálené Toužimi. Každý den ráno je odváží autobus, který je ve čtyři hodiny veze zpět. V čase mezi koncem vyučování a odjezdem autobusu děti navštěvují obdobu školní družiny na toužimské faře, kde mají volnočasové aktivity a doučování. Dalším velikým úspěchem činnosti sdružení je, že dva mladí lidé začali dálkově studovat evangelickou akademii v Praze a dva Střední školu sociálně právní v Sokolově. Jana Kosová k tomu říká: „Je samozřejmě důležité, s jakým úspěchem ti lidé školu dodělají, ale ještě daleko podstatnější je to, že se vůbec ocitají v jiném prostředí a rozšiřují si obzory."

Řešení bytové problematiky

Problémem sdružení je momentálně havarijní stav domu, ve kterém členové komunity žijí. I proto se Město Toužim již několikrát snažilo domu zbavit. Jana Kosová popisuje důležité detaily problému. Město totiž přišlo v době, kdy sdružení Český západ ještě neexistovalo, s návrhem, že obyvatelé si mohou byty odkoupit, ovšem musí přijít všichni naráz a složit peníze. Na to tehdy obyvatelé domu neměli, a k odkupu nedošlo. Obec si od té chvíle mohla s domem dělat cokoliv bez vědomí nájemníků. Po příchodu sdružení a zahájení jeho aktivit se objevily zprávy, že dům se bude pravděpodobně prodávat soukromému majiteli. Po zkušenostech ze Sokolova a mnoha dalších lokalit, kde soukromí podnikatelé (např. pan Kondík), mnohde ve spolupráci s úřady, žijí z lidské bídy,

mobilizovalo sdružení obyvatele, aby sepsali žádosti o opakovaný pokus o odprodej a vytvoření společenství vlastníků domu. Město přistoupilo na dohodu, že jednotky budou prodány za celkovou sumu 54 tisíc korun. Vzhledem k tomu, že někteří lidé neměli momentálně na odkup peníze a neměli by také hlavně na nutnou rekonstrukci objektu, požádala komunita jako celek sdružení, aby odkoupilo dům do svého vlastnictví a uzavřelo s nájemníky dohodu, že jim byty budou postupně odprodány (maximální cena bytu 5 tisíc korun). Současně byli obyvatelé domu vyzváni, aby za oba vchody domu zvolili zástupce, kteří by měli zodpovídat za společnou péči o dům a vedle Českého západu se postupně učili, co znamená spravovat dům. Uskutečnily se volby a byl ustanoven 6ti členný výbor, který se schází třikrát měsíčně a komunikuje s nájemníky, zajímá se o problémy domu a zodpovídá za dodržování domovního řádu. Nájemné se platí do fondu sdružení ve výši, v které se platilo městu (cca 500 – 1500 Kč za měsíc) a podle slov Jany Kosové platí všichni, někteří s menšími těžkostmi. Když byl dům v majetku města, byl problém v tom, že když nájemník několikrát nezaplatil nájem, řešilo se to třeba až po roce, kdy udělal úřad vyúčtování. Na rodinu pak padl najednou velký dluh, který nemohla splatit. Dnes když někdo nepřinese nájem včas, stačí za ním zajít a není s tím větší problém. Podobně se dnes spolupracuje i s městem, které si od nájemníků vymáhá staré dluhy. Byly dohodnuty citlivě nastavené splátkové kalendáře, a když se stane, že se nájemníci s platbou dluhu opozdí, zavolá úřednice do Českého západu, že ta a ta rodina zapomněla zaplatit, a někdo ze sdružení věc domluvou velice rychle vyřídí. Funguje zde i jistá míra veřejné sociální kontroly, protože být dlužníkem už tu není normou a lidé si to začali hlídat sami. V současnosti již městu nedluží téměř nikdo. V září tohoto roku se sdružení podařilo získat dotaci z Rady vlády pro záležitosti romské komunity na rekonstrukci objektu."

V létě mohou aktivity s dětmi probíhat na zahradě

Dobré PR mění atmosféru

Novinkou sdružení je nová PR pracovnice, která pravidelně informuje o životě komunity a činnosti sdružení v místních Toužimských listech a dalších médiích. Díky této pozitivní mediální kampani se pomalu začíná měnit i nálada majority, která donedávna považovala dobrovodské Romy za odepsané. Jana Kosová je zejména potěšena, že se velmi změnil přístup starosty Toužimi, se kterým velice často jedná. I díky tomu se např. pravděpodobně zvýší počet spojů do Dobré Vody. „Momentálně bychom se chtěli zaměřit hlavně na vztahy s místními obyvateli. V minulosti se stávalo, že lidé v okolí trpěli krádežemi lidí z komunity. Dnes se ukazuje, že už to téměř není problém, což nám potvrdili i místní policisté. Bohužel jsou vztahy takové, že když si někdo z okolí chce s někým z komunity něco vyřídit, tak jde za námi, abychom to vyřešili. Chceme usilovat o to, aby se ostatní obyvatelé Dobré Vody nebáli s Romy komunikovat sami. Proto chceme připravit akce, do kterých bychom vtáhli všechny obyvatele".

Rybářský lístek

Jak již bylo řečeno, cílem komunitní sociální práce je nastartování procesu sociální změny. Teorie uvádějí, že tato změna se začíná projevovat po 2 až 3 letech intenzivní práce. Nakonec musí vzejít zevnitř komunity. „Krásným příkladem naplnění této zásady je např. volba domovního výboru," říká Jana Kosová, „kdy byl do čela zvolen 23letý muž, který se projevuje jako nesmírně schopný organizátor, takže jsme ho už zaměstnali také jako asistenta pro práci s dětmi. Ovšem bez voleb bychom pravděpodobně o jeho kvalitách ani nevěděli. Chodil načerno chytat ryby, ale jednoho dne za námi přišel, že by potřeboval volno, že se musí učit na rybářský lístek. Dnes chodí chytat legálně a bere s sebou i další kluky z komunity, kteří už dnes také vědí, že se smějí chytat jenom určité ryby a v omezeném množství apod. Získávají smysl pro spravedlnost a zákony a řídí se tím, i když by pravděpodobně nikdo nepoznal, kdyby ty ryby kradli."

Ředitelka o.s. Český západ Mgr. J. Kosová ukazuje motivační schéma, jež si členové komunity vytvořili

„Naším konečným cílem je, aby sdružení Český západ nemuselo v Dobré Vodě existovat, aby zdejší lidé převzali úplnou odpovědnost za vše, co se jich týká, a stali se aktivními členy občanské společnosti," říká Jana Kosová závěrem. V Dobré Vodě je vidět, že sdružení úspěšně spěje k svému cíli. Přejme si, aby podobně sofistikované aktivity začaly ožívat na více místech, které to potřebují. Kdo hledá inspiraci, bude jistě v Dobré Vodě všemi vřele přivítán.

Text: Zdeněk **Ryšavý** Foto: L. **Kučerová**

Kdy začnou politici brát Romy vážně?

Jiří Čunek dobyl další metu. Stal se předsedou KDU-ČSL, a navíc jeho lidé naprosto ovládli vedení strany. KDU-ČSL si ho do vedení vybrala hned v prvním kole a jeho vítězství bylo drtivé. Delegátům sjezdu v jeho zvolení nezabránilo ani vyjádření senátního výboru pro lidská práva, jehož členové se den před sjezdem jeli podívat na Jesenicko, aby zjistili jak „to s těmi deportacemi vlastně bylo“. Byli zděšeni a stěhování jasně označili jako porušování lidských práv. Delegáty neovlivnila ani demonstrace, která před budovou, kde se sjezd konal, probíhala. Delegáty, což považuji za zásadní, neovlivnil naprosto slabý projev, který Čunek přednesl těsně před volbou. Projev neměl prakticky žádný obsah, neobsahoval téměř žádnou vizi, kudy se KDU-ČSL bude ubírat. Jak se novopečený předseda později přiznal, nevěděl ani, kolik na tento projev bude mít času, což považuji za naprosto neprofesionální přístup. Delegáti a členové KDU-ČSL se zachovali v souladu s veřejným míněním a zvolili do svého čela člověka, který „konečně s Romy zatočil“.

Starosta Vsetína a nově zvolený předseda KDU-ČSL Jiří Čunek

Zvolením Čunka předsedou strany se KDU-ČSL prakticky přihlásila k činům a slovům svého předsedy. Uvidíme nyní, jaký bude vývoj této strany, v jejímž čele jsou nyní lidé bez zkušeností z vysoké politiky, uvidíme, jak na tuto volbu budou reagovat ti členové KDU-ČSL, kteří s činy svého předsedy nesouhlasí, uvidíme, jestli nedojde v krajním případě dokonce k rozštěpení strany. Bude záležet na tom, zda hodlá nový předseda ve své protiromské rétorice pokračovat nebo zda jeho vyjádření začnou ovlivňovat mediální poradci. Vývoj KDU-ČSL je tedy nejasný. Strana se od voleb potácí na pokraji klinické smrti a radikální změna ve vedení buď přinese její vzkříšení, nebo se později ukáže, že tato volba byla jen posledním tvrdým „knock outem“.

Řekněme si upřímně, že romská karta, s níž Čunek hrál před volbami, ho vynesla až sem a možná ho vynese až do ministerského křesla, pokud dokáže tyto posty ve vládě pro KDU-ČSL vyjednat. Za zmínku stojí i reakce ostatních stran. Zvolení Čunka do čela KDU-ČSL prakticky všechny strany přivítaly. Pravda je, že jediná strana, která vyslovila velmi potichu své výhrady, je Strana zelených. Otázkou zůstává, jaké budou jejich činy a jaké by byly jejich činy, pokud by Strana zelených hrála nějakou výraznější roli při sestavování vlády. Tu teď nehraje, a tudíž si toto prohlášení mohla dovolit.

V tuto chvíli nejsou Romové bráni jako reálná politická síla, naopak ukázalo se, že pokud politici budou svými činy a rétorikou proti nim, přinese jim to politické body.

Kde jsou příčiny tohoto postavení Romů na politickém poli? Politici-Romové prakticky neexistují. Politiku dělají skrze občanská sdružení, romská strana nemá šanci se dostat do parlamentu. Aktivisté z občanských sdružení se utápějí v náročné administrativě a neustálým sháněním peněz na svoji činnost, na to, aby sdružení vůbec přežila. Nemají čas na politickou práci, na lobbování, na ovlivňování politiků. A navíc, nestojí za nimi ani obyčejní Romové, romští lídři jsou naprosto odtaženi od reality, od obyčejných Romů. Ti mají pocit, že jim v ničem nepomáhají. Na různých protestech, které byly namířeny proti postupu pana Čunka, se objevovali titíž lidé, kteří by se dali spočítat na prstech jedné, možná dvou rukou.

Kudy z této tristní situace ven? Jak by se mohli Romové stát politickou silou? Prakticky neexistuje střední romská třída, existují aktivisté (tzn. částečně vyšší třída – to jsou především ti starší lídři a pak mladí romští intelektuálové, kteří za protesty stojí především), je to však stále úzká skupina, prakticky velení bez armády.

Jasně se ukázalo, že cesta strany založené na národnostním principu je slepá, slepá právě proto, že je založena na romství, ale není jasné, zda taková strana má být levicová, pravicová nebo středová, není možné všechny tyto směry ve straně obsáhnout, a tudíž není možné, aby ji všichni Romové volili. Romové nemají jednolitý politický názor, stejně jako jsou mezi Čechy levicově, pravicově nebo středově zaměření lidé.

Cesta politické participace Romů podle mě vede jedině skrze „majoritní strany“. Romové musejí podle svého zaměření proniknout do ODS, ČSSD, KDU-ČSL, do Strany zelených a přímo uvnitř těchto stran ovlivňovat jejich názory. To je první cesta, na které se ovšem musí začít pracovat teď a hned! Již nyní existují první vlaštovky, jako je např. Milan Horváth v ODS, ale to je zoufale, zoufale málo.

Dalším úkolem osvícené části Romů je ovlivnit „obyčejné“ Romy, aby chodili k volbám, aby se stali aktivními, aby se o jejich hlasy začaly strany zajímat. Strany nyní vědí, že politické body jim nepřinesou proromská prohlášení a činy, protože Romové k volbám nechodí a tudíž od řady z nich hlasy nedostanou, naopak jak ukázal Čunkův příklad, hlasy přinesou protiromská prohlášení a činy. Politici se musejí začít bát romské volby a Romové musejí pochopit, že právo volit je třeba využít, a především v komunální politice musejí zabránit tomu, aby se „Čunkové“ a jim podobní po jejich zádech vyšplhali do vedení radnice, do senátu, do vedení strany a nakonec až do vlády. Romové na Slovensku už to zřejmě začínají chápat. V posledních komunálních volbách se dokázali prosadit v takové míře, že bylo zvoleno 20 romských starostů.

Text: Tomáš **Holub**

Foto: Tomáš **Holub** a Marie **Benešovská**

Handicap není překážkou ke sportu

Tento výjimečný sportovec stojí opravdu za povšimnutí: aktivně se sportu věnuje i přesto, že je nevidomý. Někdo by si mohl položit otázku, jak vůbec může sportovat bez tak důležitého vjemového smyslu, kterým je zrak, ale pro Mária je sport jednou z potřeb, bez nichž by si ani nedokázal život představit. Sport mu dal mnoho přátel a aktivní pohyb pro něj znamená nedílnou součást plnohodnotného života.

Mário Biháry (28), který se narodil na Slovensku a nyní žije v Praze, se už od dětství věnuje sportu zvanému goalball. Mnozí z nás určitě toto slovo slyší poprvé, a abych řekl pravdu, donedávna jsem o goalballu také nic nevěděl; Mário mi musel vše podrobně vysvětlit.

Hraje se na hřišti o rozloze 9 x 18 metrů a cílem je trefit míčem bránu, která je našíř celého hřiště. Ve hře se používá speciální míč vyplněný rolničkami, takže při koulení zvoní. Asi jste správně pochopili, že dobrý hráč musí mít dobré reflexy, neboť míč chytá podle zvuku. Jako v každé hře i zde jsou penalty a fauly, hráčů je na hřišti celkem šest, hrají tři na tři a mají při hře na očích chrániče.

Mário začal s goalballem v deseti letech. Vzpomíná, že už byl slepý. Narodil se se zeleným zákalem a ve svých osmi letech přišel o zrak úplně.

Poprvé se s goalballem setkal na internátu, když jeho tělocvikář ukazoval chlapcům, jak se tato nepříliš známá hra hraje. V té době se už dokonce na Slovensku ve městě Levoči konala liga, které se zúčastňovaly české i slovenské týmy, jak si Mário vzpomíná. Nevidomému chlapci se tento sport natolik zalíbil, že ho zkusil a vydržel u něj až dodnes.

Předtím než Mário začal s goalballem, zkoušel také atletiku a dostal se až na Mistrovství Evropy v roce 1991 v Maďarsku. Mário může mezi své nejlepší úspěchy řadit třetí místo na ME, dále několikanásobný titul mistra republiky a také dvakrát vyhraný balkánský turnaj, když v dětství bojoval za klub Slavia Praha; podle statistik byl čtvrtým nejlepším hráčem republiky. Po krátké sportovní pauze přešel do týmu Zora Praha, kde hraje i nyní. Jak sám dodává, jeho tým většinou bojuje s týmem Slavia Praha o titul mistra republiky, minulý rok prý zvítězila Slavia. „Pořád se to tak nějak střídá," dodává Mário.

Mário reprezentuje ČR na mezinárodních utkáních, a proto už s goalballem procestoval kus světa. „Díky goalballu hodně cestuji, příští rok jedeme dokonce do Brazílie a do Číny," říká.

Mário je ve sportu opravdu všestranný; goalball je pro něj sice prioritou, ale má zkušenosti i s lyžováním, hravě zvládá jízdu na kole a také jezdí na vodu. Goalball jej však uspokojuje jak po fyzické, tak i po psychické stránce. Mário říká: „Mám kila, která by bylo lepší nemít, takže v Zoře i hubnu, což je pro mě důležité." Klub Zora Praha už existuje 30 let a kromě goalballu provozuje další aktivity pro nevidomé a handicapované, jako např. plavání, atletiku, turistiku či showdown, hru podobnou stolnímu tenisu.

Mária trénuje Peter Muler. Mário má se všemi velmi kamarádský vztah, a jak sám říká: „Nevím, co bych k trenérovi dodal, je to skvělý chlap. Je to můj moc dobrý kamarád, všichni jsme kamarádi, dokonce i se Slavií."

Zajímalo mě, jestli je v goalballu i nějaký jiný Rom. Prý „ano, je u nás jeden velmi nadějný budoucí romský goalballista, ale je ještě mladý a trochu zbrklý".

Mário se mi svěřil, že uvažoval o založení týmu, ve kterém by všichni hráči byli Romové, ale se smíchem dodává, že potřebují ještě alespoň jednoho Roma, neboť minimální počet hráčů je tři.

Trénink goalbalistů začíná strečinkem, pak následují simulace zápasů, dále trénují různé otočky a cviky na reflex. Důležitý je trenér, který jim vysvětluje chyby, aby se hráči vyvarovali proher v reálných zápasech.

Na otázku, jaké jsou u nás podmínky pro nevidomé, Mário odpověděl, že u nás existuje mnoho výhod pro nevidomé a že je to tu určitě lepší než na Slovensku, jak ve sportu, tak v běžném životě.

Mário chce hrát goalball, dokud to jen půjde, protože jak říká, hodně to pro něj znamená.

Každému vrcholovému sportovci patří náš obdiv. A Mário ve sportu dosahuje skvělých výsledků, na které může být právem bezesporu pyšný. To, čeho dosáhl, je však výsledkem několikaleté píle a dřiny, a můžeme tedy dodat: „Mário jsi skvělý!"

Text a foto: Tomáš **Bystrý**

Než to bouchne

Vzhledem k tomu, že naše prosincové číslo je hodně vánoční a že je všeobecně dobře známo, že my děti (ačkoli už za rok budu jakoby dospělý, stále se považuji za dítě) a dospívající Vánoce milujeme, se protentokrát v naší rubrice Vánoci zabývat nebudeme. Ačkoli… Vánoce totiž v žádném případě nekončí rozdáním dárků čtyřiadvacátého prosince, jak to mnozí bohužel chápou…

Jak budete oslavovat letošní Silvestr? Připravujete se na něj i kupováním pyrotechnických výrobků? Bojíte se o své bezpečí během bujných oslav?

Konec roku a s ním spojené bouřlivé oslavy se už nezadržitelně blíží. Někdo místo pořádnému oslavování dává přednost sledování rádoby zábavných televizních estrád, jiný zas klidnému posezení s rodiči a sourozenci. Jsou ale tací, a mezi mladými jich není málo, kteří se na oslavy Silvestra těší, hlavně na zapalování nejrůznějších druhů pyrotechnických výrobků. V současné době trh nabízí širokou škálu dělových ran, velkých ohňostrojů, raket a vystřelovacích efektů. Prodej i nákup pyrotechnických předmětů pro zábavné účely mají ale i svá přísná pravidla. Zásadně se u těchto výrobků musí dodržovat návod na obalu výrobku, samozřejmě uvedený v českém jazyce. Výrobek musí být označen certifikátem státní zkušebny, klasifikační třídou, do které jsou pyrotechnické předměty zařazeny podle stupně jejich nebezpečnosti, a nesmí chybět ani údaj o době použitelnosti.

Ve stánkovém prodeji mohou být prodávány pouze předměty nejnižšího stupně nebezpečnosti, tedy první třídy. Patří sem například prskavky, pistolové kapsle, třaskavé proužky, malé tyčinky s barevnými plameny nebo bouchací kuličky. Tyto předměty mohou být prodávány osobám starším patnácti let, pokud to není v návodu uvedeno jinak. Pyrotechnické předměty druhé třídy mohou být prodávány pouze osobám starším osmnácti let. Patří sem předměty s hvízdavou náplní a rakety, bengálské ohně, gejzíry, petardy, rakety s náplní barevných světlic nebo barevné dýmy. Pozor také při nákupu za podezřele nízkou prodejní cenu, kterou můžete vidět na různých tržištích. Nemusí to být vždy nejkvalitnější výrobek. Fakt to nepodceňujte!

A na závěr bych vám chtěl za sebe osobně popřát klidné prožití oslav narození Ježíše Krista i příchod Nového roku 2007! Děkuji za všechny e-maily, ve kterých reagujete na rubriku pro mladé. Pište dál a staňte se našimi přispěvovateli.

P. S.: A při těch oslavách pozor na alkohol!

Kde se vlastně vzal Silvestr?

Svátek svatého Silvestra, který připadá na poslední den v roce, slaví téměř všichni. Zvyk oslavovat konec roku v tento den je v Evropě poměrně nový, pochází z počátku dvacátého století. Svatý Silvestr byl muž žijící v Římě na přelomu 3. a 4. století. Nejdříve se skrýval před pronásledováním křesťanů, posléze se stal biskupem a na sklonku života byl jmenován papežem. Ve starém Římě připadal začátek roku původně na 1. března. Římané si tehdy posílali dárky a blahopřání a pořádaly se velkolepé oslavy. Teprve až v 20. století se začal příchod nového roku slavit 1. ledna.

Adéla,
15 let, základní škola

Třicátého prvního prosince slavím narozeniny, takže konec roku a zároveň oslavu narozenin budu trávit s přáteli. Plánujeme, že pojdeme někam za Prahu na chatu. V Praze to není moc bezpečné, venku je hodně opilých lidí, kteří dělají pořádný binec. Na venkově je to podle mě daleko klidnější, a to mi jde.

Kristina,
17 let, gymnázium

Silvestr v Praze pro mě moc nepředstavuje klidné očekávání Nového roku. Jsem většinou doma nebo někde s kamarády, ale v žádném případě bych nikdy nevylezla na ulici. Bojím se všech těch rachejtlí apod. Mému kamarádovi pyrotechnika, kterou použil k oslavám příchodu Nového roku, utrhla kus ruky. Mám k těmto věcem proto odpor.

Marek,
17 let, obchodní akademie

Co pro mě znamená Silvestr? No asi se pořádně s kamarády zkalit! Většinou chodíme do místních barů nebo restaurací. Musím proto začít šetřit, aby mi na oslavu zbyly nějaké peníze. Do pyrotechniky peníze určitě nestrkám, raději je investuji do pořádného pití.

Milan,
17 let, SOU – obor kuchař

Nejspíš budu oslavovat buď s kamarády, nebo s rodinou. Byl jsem vždycky zvyklý na to, že na Silvestra jsem doma. Přesně o půlnoci jsme si přiťukli skleničkou šampaňského, to prostě muselo být.

Text: Růžena **Godlová,** studentka mediaálního kursu o.s. Romea

Dnes se člověk musí umět ohánět, aby se uživil

Představuji vám vítěze soutěže olomouckého kraje Makro Živnostník roku 2006, jímž se v letošním roce překvapivě stal Rom Karel Ferenc, majitel stavební firmy FKA.

Foto : BISON & ROSE, Dalibor Michalčík

Sedmatřicetiletý Karel Ferenc se narodil v Šumperku, je ženatý a je otcem čtyř dětí. Má tři syny ve věku osmnácti, třinácti a dvou let a sedmnáctiletou dceru.
Pan Ferenc začal podnikat, protože nevěřil, že sežene zaměstnání, které uživí nejen jeho, ale i nejbližší.
Jeho dětským snem bylo stát se zedníkem, což si v pozdějších letech splnil. V roce 1997, po povodních v Šumperku, si založil úklidovou firmu. Postupem času se začala rozšiřovat na autodopravu a zednické, pomocné stavební a zámečnické práce.
Pan Ferenc zaměstnává Romy i Neromy. O zaměstnání v jeho firmě se ucházejí většinou příbuzní. Zájemce najímá průběžně, sezonně, podle toho, kolik je práce. O podmínkách podnikání pan Ferenc říká: „Kvůli tomu, že jsme Romové, máme sníženy podmínky podnikání, protože se na nás lidé koukají pořád s nedůvěrou, jsou v tom určité předsudky. Já osobně se s tímto problémem setkávám ještě dnes. Na romské firmy se objednavatelé dívají s nedůvěrou. Říkají, že nevědí, proč by Romům měli platit stejně jako neromským firmám a vlastně proč by tu práci měli zrovna dělat Romové…“
Poslední dva roky se však situace mnohem zlepšila, protože už hodně lidí přesvědčil, že umí odvést kvalitní práci.
Mezi firmami, s nimiž dlouhodobě spolupracuje, jsou např. Satéza a Eviak v Šumperku, služeb jeho firmy využívá i Okresní soud v Šumperku.
„Těch firem je dost, ale abychom stabilně přežili na trhu, je to pořád málo. Jsou to jen sezonní zakázky. Takže si musím hledat práci ještě jinde,“ říká pan Ferenc.
V budoucnosti by chtěl firmu rozšířit. Zajímalo mě, zda by jako svého obchodního společníka bral Neroma: „Proč ne? Když bude schopný a bude k tomu mít předpoklady, abychom rozšířili firmu a rozjeli to, tak proč ne, já se tomu nebráním,“ reaguje pan Ferenc.
Podle něj jsou Romové zdatnější na těžkou práci. Romská firma odvede práci lepší, kvalitnější, a dokonce rychleji než firma neromská. Ale předpoklady k administrativě a veškerému papírování Romové nemají, to prý nezvládají.
Pan Ferenc se letos stal finalistou a posléze i vítězem soutěže Makro Živnostník roku 2006. Jak sám říká, ocenění ho velmi překvapilo a má pro něj velký význam.

Foto : archiv K. Ference

Ovšem tento velmi schopný Rom se nevěnuje pouze podnikaní. Společně s Milanem Novým a Ladislavem Horváthem založil občanské sdružení Savore, které se zabývá kulturními aktivitami. Pan Ferenc je zároveň i členem Bezpečnostní komise pro prevenci kriminality na městském úřadě v Šumperku, kde působí již čtvrtým rokem.
Jeho úspěchy ovšem vyžadují vysoké pracovní nasazení. Typický pracovní den začíná již v šest ráno a končí v osm večer. To se samozřejmě nelíbí jeho manželce: „Manželka mi říká, že peníze nejsou všechno. Má pravdu, ale dneska když ty peníze nemáte a máte všechno platit, aby vás nevyhodili z bytu, nebo aby na vás nepřišli exekutoři, musíte dělat od rána do večera. Navíc mám dceru, která studuje na obchodní akademii, syna, který si dělá nástavbu, a další syn chodí do základní školy. To všechno stojí dost peněz, takže se musím umět ohánět,“ vysvětluje pan Ferenc.
Vánoční svátky jsou však pro pana Ference posvátné, tehdy na své denodenní pracovní problémy zapomíná. Ferencovi totiž dodržují vánoční tradice. „Mí rodiče mi vždy připravovali velmi hezké Vánoce. Takže na Boží narození a Štědrý den většinou nevečeříme samostatně, ale s celou rodinou. Já mám velmi krásné vánoční vzpomínky z dětství, a proto chci, aby je moje děti měli také krásné, až tady jednou nebudeme. Připravujeme Vánoce a dodržujeme je stejným způsobem, jak je připravovali moji rodiče. Nic se od vánočních zvyků mých rodičů nezměnilo. Stejně tak na Silvestra se schází celá rodina. Myslím, že všichni Romové dodržujeme vánoční tradice, protože je to v nás a to nám nikdy nikdo nevezme,“ dodává úspěšný podnikatel.

Na závěr pan Ferenc přidal i vánoční přání všem čtenářům Romano voďi: „Přeji především zdraví, to je totiž dnes na prvním místě a je pro všechny nejdůležitější. Samozřejmě pak hodně štěstí a krásné prožití letošních vánočních svátků.“

Text: Vladimír **Vlasák**

Foto: Roman **Sluka**

Vlasta Horváth se našel

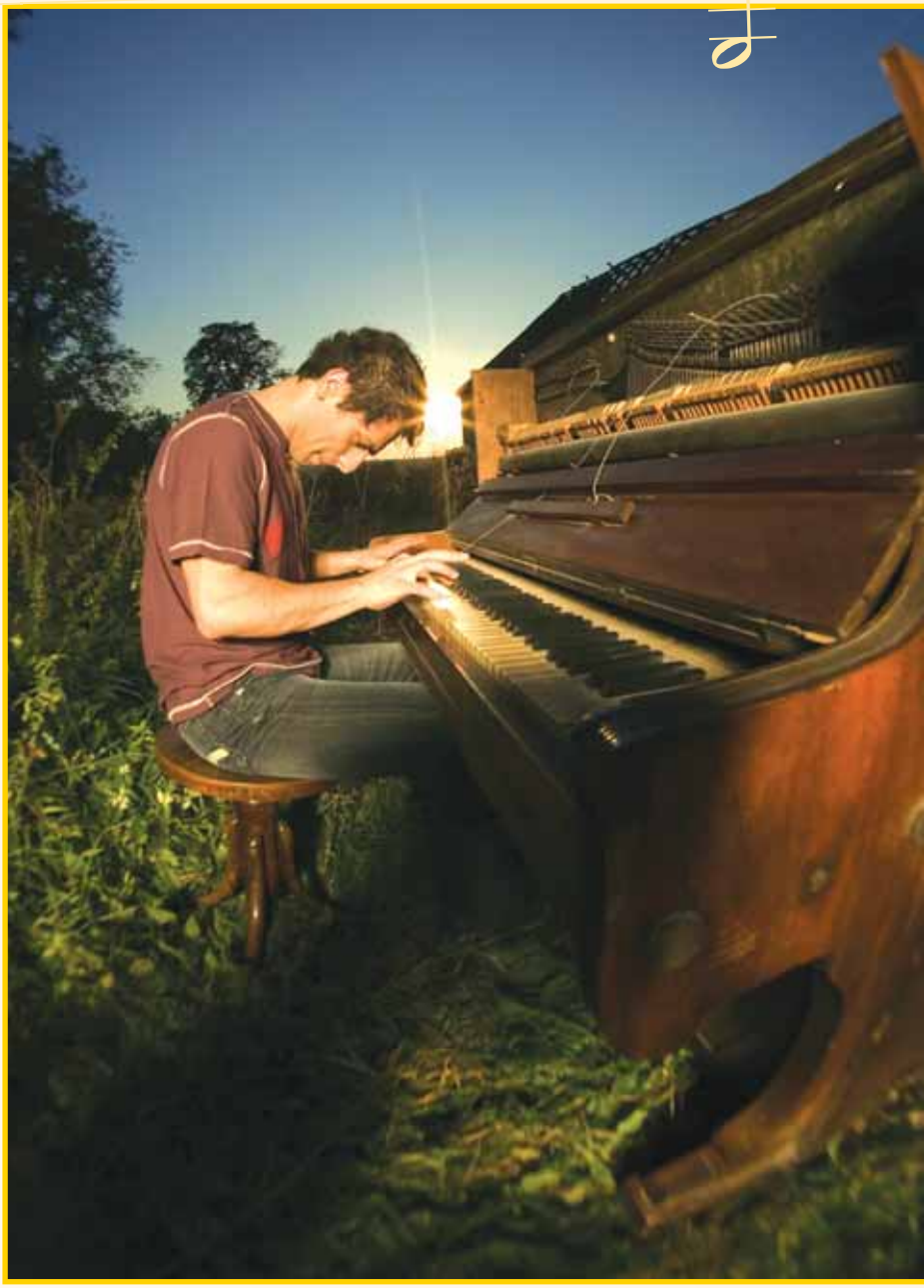

Aneta Langerová, vítězka první řady soutěže Česko hledá SuperStar, nasadila latku vysoko. Na výsluní ji sice vynesl televizní pořad, ale ona toužila jít vlastní cestou, již nebudou ovlivňovat gramofonové firmy, manažeři ani pořadatelé koncertů. Nechtěla se stát položkou televizních estrád, která by mohla vyhořet po dvou sezonách. Skvěle zvládla první album Spousta andělů, začala si budovat vlastní kapelu, pokouší se psát písně. Vlastně si prošlapává celou kariéru od začátku, jako by nebylo SuperStar. Aby jí nemohl nikdo říci, že je jakási televizní rychlokvaška.

Tou nechce být ani Vlasta Horváth, který vyhrál druhou sérii SuperStar. Tenkrát ovšem netušil, že jeho cesta za vlastním pojetím hudby bude mnohem složitější. Zatímco Aneta Langerová byla na každém kroku sledována zájmem veřejnosti, jméno Vlasty Horvátha se začalo spíš ze scény ztrácet. Dílem za to mohla jeho předchozí deska Místo zázraků, která nepředstavila novou hvězdu s jasným, srozumitelným hudebním profilem. Jakkoli zpěvákem zůstal znamenitým, Horváth působil rozpačitě, jako by se nedokázal rozhodnout mezi vlastními méně povedenými písněmi a skladbami, jež mu rychle ušili profesionálové. Ani Horváthova kapela Frenzy nedorostla k úrovni, již si zpěvák chtěl nastavit. První deska sice nebyla propadákem, ale přinesla několik písňových propadů a zaostala daleko za očekáváním. Zdálo se, že Vlasta Horváth bude uváděn jako příklad zmařeného talentu. Možná měl zapomenout na vlastní písně a pragmaticky si najmout producenta, který by mu vymyslel přitažlivý hvězdný profil a z pozadí řídil jeho kariéru.
Nic takového se nestalo, i Vlasta Horváth chce být pánem své kariéry a svého osudu. A zpěvák se přinejmenším poučil. Stačí slyšet jeho novou desku Do peří nefoukej…, která odstranila jeho nerozhodnost v přístupu k hudbě a dala větší prostor Horváthovým přednostem. Důležitou osobou, která k tomu přispěla, byl kytarista a producent Jiří Janouch, člen kapely zpěvačky Anny K. Ostatně v Janouchově pražském studiu Horváthova nová deska vznikala a dostala také zemitější, přímočařejší zvuk, na kterém se podíleli další kytaristé Richard Procházka, Radek Horváth, bubeník Miloš Novák a baskytarista Vašek Podroužek. Vlasta Horváth hrál na klávesy a klavír. Na albu pak nesměla chybět komorní klavírní balada Duše, kterou si Vlasta Horváth složil stejně jako drtivou většinu písní.

Vlasta Horváth se v nich cítí dobře, a z nahrávek je to poznat. Muzika se přiblížila jemu samotnému – i za cenu, že z ní občas zavane tancovačkový bigbeat. Ale není to křeč, a to je důležité. Posluchač se může nechat hudbou vést bez toho, že by jej rušily nepatřičné emoce. Producent Janouch se také snažil odstranit z cesty vše, co by překáželo zpěvu nebo příliš komplikovalo muziku.

Dalším pozitivním příspěvkem jsou texty Viktora Dyka nebo nejčastěji zastoupené Pavly Milcové, která psala rovněž pro Anetu Langerovou na její album Spousta andělů. Milcová nabídla vkusné obraty i nápadité příběhy, jež poskytují dostatek dlouhých hlásek. Například v písni Do peří nefoukej: „Proletím – křídla mám, oči zavírám, obilím, stoletím, už tě nevnímám. Letím sám, skoro svůj a napůl pták…“
Texty jsou úsporné a zároveň obrazné, nabízejí prostor pro posluchačovu fantazii, nedrhnou v nich klišé, mají i kouzlo běžné řeči a vcelku dobře se poslouchají. Zvláště když je Vlasta Horváth zpívá přirozeně i v místech, kde se může trochu vokálně vytáhnout, jako v anglicky otextované písni Kiss. Je dobře, že se Vlasta Horváth věnoval hlavně skládání a zpívání, které mu jde nejlépe. Píseň Stačí si jen málo přát si otextoval společně s přizvaným Milanem Princem a členem vlastní kapely Vaškem Podroužkem. Možná je to náhoda, ale zrovna tato skladba se příliš nepovedla, zatížena poučováním o tom, že „jedna vločka sněhová lavinu ti přivolá“. Zní to i jako nechtěná parodie.
Horváthovi se povedla rocková pecka Půlměsíc nebo skladba Jsou, rozhoupaná funkovými rytmy a přičísnutá dívčími hlasy hostujících Yellow Sisters. Na desce najdeme také jasný hit, romantickou skladbu Neumí lhát s textem Pavly Milcové. Skladba se rozjíždí od pomalých temp ke krásně vyklenutému refrénu. Horváth ji vyzdobil podmanivou melodií, která má vnitřní dynamiku, melancholickou náladu a zároveň člověka jakoby hladí. A přesně tohle může být zpěvákova parketa, vyztužená zvonivým zvukem. Lze říci, že Vlasta Horváth má konečně album, které je mu hudebně bližší a vrací jej na scénu.

Vlasta Horváth: Do peří nefoukej… CD 45:39 minut, Sony BMG

Text: Petr **Lhotka**

Foto: archiv **Muzea romské kultury v Brně**

Jenišové ve Švýcarsku

Hans Holbein-Vyobrazení potulného obchodníka, 1538

Tento díl seriálu o historii Romů bude netypický tím, že pozornost bude věnována stručným dějinám tzv. Jenišů (něm. Die Jenische, český ekvivalent-světští). Jenišové tvoří rodové společenství se společnou kulturou a jazykem. Jazyk Jenišů vychází z tzv. Rotwelsch (tj. jazyka lidí žijících na okraji společnosti ve středověku). V polovině 18. století se začalo objevovat pojmenování pro německé kočovníky-die Jenische.

V Evropě byli často nazýváni „bílí Cikáni". Typické jsou pro ně kočovný způsob života a silné vazby v rámci jednotlivých rodin a rodů. Tyto charakteristiky jsou tak velmi blízké tradičním charakteristikám romských skupin (především tradiční profese jako košíkářství, kotlářství, práce s kovem atp.), takže některé rody tzv. Jenišů jsou zřejmě potomky romských kočovníků. V evropské historii úzce souvisel osud těchto kočovníků s osudy Romů a tyto skupiny byly mnohdy zaměňovány.

Poprvé jsou Jenišové zmíněni v roce 1250, kdy je slovo „Jenische" užito v souvislosti s kočovnými skupinami. Sami Jenišové svůj původ někdy odvozují od Keltů, jindy od židovských potulných obchodníků. Zatímco keltský původ není nijak prokazatelný, tak spřízněnost s židovskou komunitou naznačují především hebrejská slova používaná v jejich jazyce.

Do současné podoby se společenství Jenišů zformovalo zřejmě po třicetileté válce, kdy vzniklo společenství kočovníků, tvořené jednak potulnými židovskými obchodníky, dále Romy a také bývalými vojáky a lidmi, kteří v důsledku války odešli z domovů. Jenišové tradičně žili především na území Švýcarska, Francie, Německa a Rakouska, ale jsou připomínáni také např. v Nizozemí. Ve Švýcarsku se od poloviny 19. století, v souvislosti s přijetím zákona o domovské příslušnosti, Jenišové částečně pod tlakem úřadů usazují. V průběhu 19. století dochází také ke kontaktům s kočovnými Sinti (němečtí Romové), ale zřejmě se nespojují rodiny a rody (v řeči Jenišů jsou romská slova zastoupena pouze sporadicky).

Na přelomu 19. a 20. století dochází ke změnám v tradičních profesích, když se u Jenišů začínají objevovat profese překupníků starožitností, železného odpadu nebo zámečníků. Některé kočovné skupiny Jenišů jsou vystaveny podobné perzekuci jako kočovné romské skupiny a v průběhu 19. století začínají být také označováni za „bílé Cikány".

V průběhu druhé světové války se Jenišové žijící na území nacistického Německa stali obětí tzv. rasového výzkumu a mnozí z nich byli posláni do koncentračních táborů. Výzkum problematiky Jenišů byl také pro Roberta Rittera úvodem k rasovým studiím Romů a tzv. rasově-hygienický institut, který se podílel na nacistické genocidě Romů svou pseudovědeckou činností, zkoumal i jednotlivé rody Jenišů.

Ani Švýcarsku se nevyhnula opatření nerespektující lidská práva Jenišů. V roce 1926 byla založena nadace ProJuventute, která měla oficiálně za cíl zlepšit podmínky pro děti z kočovnických rodin. V praxi potom docházelo k odnímání dětí rodičům a k jejich výchově v různých dětských domovech. V mnoha případech šlo o násilnou praxi. Činnost nadace byla ukončena až na počátku 70. let 20. století v důsledku zveřejnění některých případů.

V roce 1975 vznikla ve Švýcarsku organizace „Radgenossenschaft der Landstrasse", která se v průběhu 80. let stala zastřešující organizací, uznanou státem a reprezentující Jeniše, kterým se dostalo ve Švýcarsku uznání za kulturní menšinu. Tato organizace stála mj. u zrodu Mezinárodní romské unie v 70. letech 20. století. Další organizace existují v Rakousku a v Německu.

Jenišové měli také vliv na společenský a kulturní život ve Švýcarsku, resp. ve světě. Pro švýcarskou lidovou hudbu byl na konci 19. století významný slepý houslista Fränzli Waser. Světoznámými se stali také komici bratři Marxové, kteří byli po otci původem z rodu německých kočovníků.

V současné době žije největší počet Jenišů v Německu (až 100 000 osob, z nichž asi 30 000 žije „na cestě") a dále ve Švýcarsku, kde je jejich počet odhadován na 50 000 a z nich pouze 3 500 osob žije celoročně „na cestě". V Rakousku byl počet Jenišů odhadnut na 35 000 osob, z nichž asi 3 500 osob stále kočuje. Tyto údaje jsou samozřejmě pouhými odhady. Jenišové tvoří kulturní společenství, které je podobné např. pospolitosti irských kočovníků. Spolu s nimi jsou také zastoupeni v Evropském fóru Romů a kočovníků (angl. ERTF), které vzniklo na půdě Rady Evropy.

Prameny:

„Jenische"-www.de.wikipedia.org/wiki/jenische

Děti německých kočovníků, 30.léta 20.století

Text: Ctibor **Nečas**

Písemné materiály: Moravský zemský archiv

Romské dějiny v datech

Data z období 1848 –1918

1888, 14. 9.
Výnos ministerstva vnitra ve Vídni o tzv. cikánské trýzni: nařizoval zadržovat a vyhošťovat Romy cizí státní příslušnosti a zatýkat, trestat a odstrkovat kočující a toulající se domácí romské skupiny do jejich domovských obcí.

1888
Katolický kněz Karel Lysý z Horní Lhoty vydal pod pseudonymem Lhotský sbírku povídek Pamlsky z jalovcového kraje s několika odpozorovanými příběhy z romského všedního dne; autor se na svých působištích obětavě věnoval výchově romských dětí a zabýval se studiem dialektu Romů na luhačovském Zálesí.

1894
Zemské četnické velitelství v Brně vydalo pro vnitřní potřebu elaborát Verzeichnis über die nach Mähren zuständigen Zigeuner und Zigeunerinen, v němž bylo evidováno celkem 1 165 osob (569 mužského a 596 ženského pohlaví).

1895
Jedny z prvních, ne-li vůbec první fotografie moravských Romů, které zachycují primáše Jožku Kubíka z Velké n. Veličkou s manželkou, synem a snachou na Národopisné výstavě československé v Praze.

1896
Zákonem č. 222/1896 ř. z. se změnila některá ustanovení domovského zákona, na základě nichž pak politické úřady přikazovaly do obcí v hojnějším počtu také romské bezdomovce.

90. léta 19. stol.
Profesor německého gymnázia v Brně analyzoval jazykovou situaci Romů a Sintů a při této příležitosti publikoval časopisecky také studie o romských dialektech u nás pod názvy Notes on the Gypsies of South-Eastern Moravia, Notes on the Gypsies of Nord-Western Bohemia a Die mährische Mundart der Romsprache.

1900, 20. 6.
Výnos ministerstva vnitra ve Vídni, kterým se doporučovalo, aby jednotlivé obce, v nichž měli Romové domovské právo, učinily „přítrž kočovnému životu těchto příslušníků obecních způsobem právě tak lidumilným jako účelným“: dospělí měli být používáni k různým veřejně prospěšným pracím zejména při stavbách silnic a ubytováni v obecních pastouškách, kdežto jejich děti měly pravidelně a nepřerušovaně navštěvovat školu; jen tak prý bylo možno dosáhnout toho, aby se romské rodiny trvale usadily a jejich členové získali stálé prostředky k obživě a nezůstávaly svým domovským obcím na obtíž.

1900, 31. 12.
Podle šetření zemského statistického úřadu v Brně bylo v moravských obcích evidováno celkem 1 011 Romů, z toho 485 mužského a 526 ženského pohlaví.

1901, 1. 11.
Německý deník Politik uveřejnil tendenční zprávu o romské skupině, která prý v okolí Náchoda ohrožovala bezpečnost osob a majetku. Z nařízeného vyšetřování vyšlo však najevo, že mediální informace se nezakládala na pravdě.

1904, 27. 2.
V Čejči se narodila lidová zpěvačka Růžena Danielová, odvlečená za nacistické okupace do cikánského tábora v Auschwitz-Birkenau, kde přišla o manžela a všechny své děti; na základě jejího podání zapsal folklorista a etnomuzikolog Dušan Holý dnes už obecně známou žalující píseň Aušvicate hi kher báro. Zpěvačka zemřela 3. května 1988.

1904
Drážďanský fotograf Erwin Raupp pořídil za svého pobytu na Uherskohradišťsku několik snímků ze života tamních Romů. Od té doby se věnovali fotografování stejných námětů i domácí autoři, mezi prvními z nich vynikali na jihovýchodní Moravě především Josef Braun a Josef Klvaňa.

1905
Jedna s nejstarších fotografií českých Romů zveřejněná knižně (Pardubicko, Holicko, Přeloučsko-Dějepisný a místopisný obraz) i časopisecky (Český lid). Jedná se o skupinový snímek rodiny Růžičkovy z Vysokého n. Labem.

1907, 9. 4.
V Hrubé Vrbce se narodil Josef Kubík, legendární romský hudec, jehož muzika sehrála obecně uznávanou roli pro udržení a rozvoj hudebních tradic na Horňácku. Zemřel 8. února 1978.

1907-1908
Z popudu obcí jičínského okresu byla uspořádána petiční akce – „za vyhubení hlavního cikánského zla“, po níž zemská statistická kancelář zjistila, že v Čechách bylo roku 1907 zadrženo 98 Romů a 1 550 romských skupin a roku 1908 už 204 Romů a 1 267 romských skupin.

1908, 11. 5.
Pokyn prezidia českého místodržitelství, aby okresní hejtmani v Chrudimi, Lanškrouně, Litomyšli, Pardubicích, Poličce, Rychnově n. Kněžnou a v Žamberku podali urychlenou zprávu, zda se v jejich okrese nezdržovala romská skupina, proti níž musela být ve Vrchlabí nasazena vojenská asistence. Po měsíci bylo pak politickým a policejním úřadům v Čechách nařízeno provádět třikrát ročně kontroly všech přítomných Romů.

1908, 29. 10.
Moravský zemský sněm vyzval zemský výbor, aby dal zjistit, kolik Romů mělo na Moravě domovské právo. Výsledkem statistického šetření byl elaborát Soupis cikánů do moravských obcí příslušných (dle stavu z 2. poloviny září 1909, vztažmo ze dne 1. března 1910), podle kterého příslušelo do 134 obcí celkem 1 593 osob, z nichž bylo 803 mužského a 790 ženského pohlaví.

Text: Radka **Steklá**

Foto: archiv **RV/ Muzea romské kultury v Brně**

Jihlava hostí „malířku Cikánů“

Akademická malířka i tzv. malířka Cikánů. To byla prostějovská rodačka Bohumila Doleželová, od jejíž smrti uplynulo již třináct let. Retrospektivu jejího výtvarného díla nyní vystavuje Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě. „Výstava navazuje na cyklus výstav zaměřený na ženy v umění a rovněž přispívá k znovuobjevení osobností tohoto regionu. Od roku 1958 Doleželová na Vysočině pobývala,“ uvedla kurátorka výstavy Markéta Bártová.

Romové autorce učarovali již v dětství. Hlouběji se jimi začala zabývat v padesátých letech. Tehdy byla jednou z trojice žen etnografické výpravy, která za účelem studovat tradiční způsob života Romů vyjela do slovenských osad. Zmiňovanou trojici netvořil kromě Doleželové nikdo jiný, než dnes velice vážené ženy české a slovenské romistiky – etnografka a archeoložka Emília Horváthová a Eva Davidová, etnografka a historička umění. Během této cesty vytvořila Doleželová množství kreseb, na nichž zachytila způsob života, bydlení a některá tradiční řemesla tamních Romů.

Expozice pamatuje na veškeré autorčino dílo. Kromě inspirace životem Romů ukazuje i školní grafické práce, návrhy poštovních známek, fresek či knižní ilustrace; to vše je doprovozeno dobovými fotografiemi a autorčinými osobními dokumenty. Výstava potrvá až do 15. 2. 2007.

Reprodukce obrazu Bohumily Doležalové

Foto: ARTCAM

Do kina na Transylvánii!

V uplynulých dnech do českých kin vstoupil nový film španělsko-alžírského režiséra Tonyho Gatlifa s názvem Transylvania. Potěší fanoušky tohoto autora, milovníky road movie a v neposlední řadě ty, jež okouzlili Romové, jejich kultura a mentalita.

Po posledním Gatlifově snímku Exil, který diváka zavedl do Maroka a Alžírska, se autor znovu vrací na půdu, která je části jeho filmů důvěrně známá – do Rumunska. Poprvé však je středem filmu ženská hrdinka. „Už dlouho jsem chtěl natočit film o ženě. O svobodné ženě, která vše ztratí, zbaví se své identity a znovuobjeví sebe sama,“ řekl Tony Gatlif o svém novém snímku.

Mladá a živelná Zingarina v podání italské herečky Asii Argento přijíždí v doprovodu přítelkyně do rumunské Transylvánie, aby našla otce svého nenarozeného dítěte, muzikanta, do něhož se ve Francii zamilovala. Po jeho odmítnutí se ocitá uprostřed cizí země zcela osamocena a vydává se na svou vlastní cestu rozhodnutá odtrhnout se od všeho, co ji doposud svazovalo. Čím dál více propadá kouzlu cizí země a jejích nevšedních obyvatel, kočovných Romů. Čeká ji mezi nimi štěstí?

Film Transylvania letos zakončoval filmový festival v Cannes a do České republiky ho autor přijel osobně představit v rámci Festivalu francouzského filmu.

7 let taneční skupiny M Dance club

18. listopadu oslavila brněnská taneční skupina M Dance club sedm let od svého založení. K této příležitosti uspořádala ve spolupráci s občanským sdružením Miret Idy Kelarové taneční koncert s názvem „Sami sebou“.

Na akci, které se zúčastnilo více než tři sta lidí, byla kromě bravurního tance k vidění například také salsa show, Miss Roma 2005 se souborem Čercheňa a jako zvláštní host vystoupila chorvatská superstar Patrick Jurdić.

Zakladatel skupiny Michal Šaray je v této branži vysoko ceněným tanečníkem. S choreografiemi, k nimž ho inspirují osobní život a ulice, vyhrál se skupinou M Dance club v r. 2005 mistrovství Evropy, o rok později se stali vicemistry České republiky v kategorii Show dance. Jeho choreografie se již objevily v řadě evropských zemí, např. Rusku, Lotyšsku, Itálii či Rakousku. Životním snem mladého tanečníka je založit taneční studio. S ohledem na jeho dosavadní úspěchy lze očekávat, že se mu tento sen dříve či později splní.

Text: Radka **Steklá**

Foto: archiv **RV/ Muzea romské kultury v Brně**

Ukážu vám, co dokážu,
aneb co umějí červenické děti

Foto: Vojta Marek

To se dozvíte, zavítáte-li do pražské kavárny Jericho, kde je do 25.12. k vidění výstava fotografií Vojty Marka dokumentujících letošní nevšední léto romských dětí z východoslovenské Červenice. O to se jim postaralo několik studentů romistiky pražské Filozofické fakulty UK, kterým nechyběl dobrý nápad, obrovské nadšení a odvaha šlápnout na neznámou půdu. Vznikl tak projekt, jehož vyvrcholením byl měsíc strávený v romské osadě a nácvik divadelního představení s místními dětmi.
„Chtěli jsme červenickým dětem ukázat nové možnosti trávení volného času, dát jim příležitost učit se, ale přitom se bavit, a také ukázat jejich rodičům, že opravdu něco dokážou," uvedla jedna ze studentek, koordinátorka projektu Žofie Hradílková. Každodenní program se skládal z her, výletů a dramatických, výtvarných a hudebních workshopů. Studenti s dětmi nacvičili divadelní představení, které na konci pobytu zahráli celé vesnici. „Sál byl plný a vypadalo to, že se lidé bavili. Když jsme pak po vystoupení byli na úřadě na setkání s místním zastupitelem, všichni říkali, že všechno, co jsme měsíc v Červenici dělali, bylo skvělé," dodala jedna ze studentek Jana Rejžková.
Výstavou v Jerichu aktivita studentů v žádném případě nekončí. Nejenže expozice po Novém roce zavítá do dalších prostor, ale autoři projektu hodlají příští léto znovu strávit ve společnosti romských dětí.
Projekt vznikl díky spolupráci občanského sdružení Tosara se skupinou Angalate a finanční podpoře Národní agentury Mládež.

Film Šutka
vstupuje do českých kin

Foto: archiv A. Maniće

O snímku srbského režiséra Alexandera Maniće jsme dlouze informovali v dubnovém čísle Romano voďi. Tehdy se představil na festivalu Jeden svět a Česká filmová asociace jej ocenila čestným uznáním za režii a kameru.
Film o svérázných Romech a jejich touze být nejlepší v nejroztodivnějších činnostech se odehrává ve vesnici nedaleko makedonského hlavního města Skopje a právě v těchto dnech začíná jeho pouť po České republice.

Minikurs romštiny

Text: Jarmila Balážová / **Ilustrace:** Jiří Miňovský
Překlad: Rena Horvátová

1.

Jožka: Tati, tati, ještě tuhle hvězdičku. A když už budou dárky?
Tatínek: Pepíčku, vydrž. Máma připraví večeři a po ní přijde Ježíšek.

O Jožkas: Dado, dado, mek kadi čercheň. U kana imar ena diňipena?
O Dad: Pepičku, užar. E daj tavel ratuňi, pal o chaben avela le Devleskero čhavoro.

2.

Maminka: Dobrou chuť děti a šťastné vánoce
Tatínek: Ano, šťastné a veselé. A ať se máme pořád rádi

E daj: Lačho chaben, čhavore, u bachtaľi karačoňa
O Dad: He, bachtaľi Karačoňa. U kaj pes savore te rado dikhas.

3.

Jožka: Julinko, podívej, byl tu Ježíšek a přinesl mi auto!
Julka: A mně panenku a šaty. to je krása. Miluji vánoce!

O Jožkus: Julinko, dikh, sas adaj le Devleskero čhavoro u anďa mange motoris!
E julka: U mange popka u viganos. Oda hin šukariben. Rado dikhav karačoňa!

E SUMARIZACIJA:

Do romštiny přeložila: Eva **Danišová**

2 - 3

O ačhibena
Kisitinďa o Zdeněk Ryšavý

O foros Nový Jičín bikenďa šov khera the le romane fameľijenca le sukromňikenge, save odoj kamen te kerel o bare šukar (nadštandartne)khera.
Pre Slovensko kada berš dine e kadidatura pro šeraľipen andro gava the o fora buter sar jekh ezeros romane manuša. Andro gava has avri kidle pro šeraľipen vaj biš romane šerale.

4 - 5

E Lenka Nádvorníková, e Radka Steklá:
Andro decembris kamas te del bari paťiv la Milena Hübschmannovo

Le manušengero jekhetaňiben e Romea kerďa agorutno čhon andro berš 2006 buter kulturne akciji, save kamen te del paťiv la bara lačha manušňake. Vičinenas la Milena Hübschmannovo. Perši ajsi akcija has andre vinarna Casa Lustiana Karlinoste. Has odoj gende o manuša, so khelde avri e literarno suťaža.

6 - 7

Le čhoneskeri reportaža
O Miroslav Pijáček: O čechiko nacionalizmos, O Roma the e francuzsko paralela

Oka berš has andre Pariža bari bibacht, sig has kije calo Francija. E bibacht chudle te kerel o terne le emigrantengere čhavore. Ala čhavore imar barile andre Francija, avka sar o terne Roma andre Česko. Jon na dikhen pre Francija sar pre peskeri phuv. Dživen čores, nane integrimen maškar o Francuzi, the hin len ajse problemi sar le terne Romen adaj: nane len lačhe školi, but džene hine bijal e buťi, o socialno sistemos len demotivinel, bo pal o socialne love dživen but manuša andre komunita.
O poľitikara andre soduj štati o problemi na kamen te dikhel.

8 - 9

O vakeriben
O Tomáš Holub: Kamavas te avel, sar o Muhammad Ali

Romano profesionalno bokseris Pavel Polakovič chudľa te boksinel sar leske has deš the duj berša Trnavate pre Slovensko.
Paľis imar has pro Čechi u „cirdľa“ oda dži pre olimpiada andre Atlanta! Vaj keci lava pal leste phenela tiš leskero treneris o František Gašparyk.

10 - 11

O komentimen ačhibena, e anketa, e internetovo diskuzija
O Vojtěch Lalík: Anglal karačoňakero dumiben

Olestar, sar pes ada komentaris vičinel, imar džanen tumen imar savoro pal soste ela, kij ´oda mek džanena andal e anketa, so čačes hin vaš o manuša e karačoňa.

12

O hiri khatar e luma
Kisitinďa e Lenka Nádvorníková

O evropsko monitorovo centrum vaš o rasismos the e ksenofobija phenel, hoj o štati andre Evropsko unija na dikhen mištes, pal o rasove incidenta the e diskriminacija pre nacijengere cikňipena. O EUMC kritizinel la Čechiko republľika vaš le romengeri segregacija andro školství (sikhľuvipen).
Andro Štrasburkos has le Evropsko le Romengero the le travellerengero fórum (ERTF) trin ďivesengero beštipen. O delegata thode e rezolucija, savi kamel, kaj e Evropsko komisija the e Rada Evropy te len e evropsko charta vaš o romane čačipena.

13

O komentaris
E Jana Frantiková: Savi karačoňa hin le romane čhavoren maškar e parňi fameľija.

Andre pestunsko fameľija kijo Frantíkovi dživen deš čhavore. Bareder the cikneder, the varesave hine romane. O pestuni mištes džanen, hoj le romane čhavoren našti previsaren, aľe keren savoro avka, mi pes lenge mištes dživel, sar avena bare. Dikhen pre lengero talentos, the kamen len avka, sar le avren „lengere phralen, pheňen“. E Karačoňa the o ďivesa, kana oda inepos richtinen, len den o vast.

Do romštiny přeložila: Eva **Danišová**

14 - 16

So hin učhardo
O Adam Pospíšil:

Garudo gavoro Dobrá voda u Toužimi has varekana nalačhi lokalita, o manuša odoj but na phirenas. Adaďives odoj hin phundrado baro unikatno projektos vaš but beršengeri socialno integracija, the le gavestar Dobrá voda hin akana lačho than. Angluno andre kada hin o manušengero jekhetaňiben Český západ.
„Amen kamas, te o manuša adaj sikhľon te bajinel pal savoro, so hin phandlo le dživipnaha, te aven aktivne“ phenel e rjaďiteľka Jana Kosová.

17

O Zdeněk Ryšavý andro komentaris duminel, savi poľitika akana o KDU-ČSL kerela, te hin la nevo angluno manuš o Jiří Čunek. The so olestar o Roma šaj užaren. Kije oda mekh o Zdeněk Ryšavý duminel, hoj te o Roma na phirena paš o urni pro avrikidipena (volby), ta o poľitikara lendar na bajinena. O romaňi nacija vaš lende na ela interesno.

18

O Športos
O Tomáš Holub:
The le hendikepoha o manuš šaj športinel

O Mário Bihári (28), savo uľiľa pre Slovensko the akana dživel Prahate, imar cikno-restar bavinel o športos goalball. Pal kajso igen lačho športovcos kampel te džanel: o športos kerel aktivnones, choč korkoro hino koro. O športos leske sikhavel the aver seri andro dživipen.

19

Amare jakhenca
O Tomáš Bystrý:
Mekh sar demavela

E rubrika vaš o terne akana dikhel, so keren o terne pal e karačoňa. O štundenti tumenge andre anketa phenena, sar šlavinena o Silvestros, či penge cinen e pirotechnika, u či na daran, hoj pes lenge vareso šaj ačhol. O autoris tumenge phenela, soske o sunto Silvestros šlavinas, the phenela tumenge, so te keren, kaj te na peren andre varesavi bibacht.

20

Džas pal o romano voďi
E Růžena Godlová:
Adaďives kampel but buťi, te manuš kamel mištes te dživel

Kada berš has andre suťaža Makro Živnostník roku 2006 vičindo avri andro olomucko koter nekhfeder o romano živnostnikos o Karel Ferenc. Hin les e stavebno firma FKA. U sar pes ačhiľa podňikateľis? Na has les buťi u na džanelas, kaj lela leskeri fameľija o love pro chaben. Vašoda peske kerďa e firma. Palo baro paňi andro berš 1997 les has Šumperkoste e firma, savi pratinelas. Paľis kija iľa e autodoprava the e murarske, stavebne, šlesarske (zamečnicke) buťa. Keren paš leste o Roma the o Gadže.

21

Le bašavibneskeri recenzija
O Vladimír Vlasák:
Vlasta Horváth: Andro pora ma phurde...

E Aneta Langerová, sar khelďa avri e Česko hlesá Super Star, sikhaďa, hoj kamel te džal but upre, the e kariera kerelas avka, sar te bi e suťaža na has. O Vlasta Horváth na džalas avka lokes pal peskero drom andro bašaviben. E platňa Místo zázraků na has nekhgoreder, aľe o manuša užarenas buter. Pre nevi platňa Do peří nefoukej... . imar o Horvath sikhaďa, savi muzika kamel te kerel, u so džanel. Korkoro bašavel pro klavesi the pro klaviris, the but giľa pre platňa kerďa jov. O Vlasta Horvath akana kerďa ajsi platňa, savi leske hin pre dzeka, the mištes pes andro giľa šunel. La platňaha džal pale pre hudebno scena.

E SUMARIZACIJA:

Do romštiny přeložila: Eva **Danišová**

22

E historija – O ašunde romane manuša
O Petr Lhotka:
O Jeniša andre Evropa

Kada koter pal e historija nane ajso tipicko, bo daha duma pal o Jeniša. Hin len legeri kultura, čhib. Andre Evropa lenge phenenas parne Roma. Phirnas le verdanenca, the duminas, hoj varesave fajti khatar o Jeniša hine le romane fajtendar.
Andre evropsko historija vareko phenelas le Romenge Jeniša the vareko pre visa. O Jeniša dživen nekhbuter andre Rakusko, Švicarsko the Ňemciko. Adaďives imar na phiren savore le verdanenca.

23

O Ctibor Nečas:
E romaňi historija andro daturni

Andre historija pal o Roma kija amende siďaras imar andro bišto šel berša. Akana oda avena perše deš berša.

24 - 25

O kulturne skľenčini
Kisitinďa e Radka Steklá

E retrospektiva khatar e vitvarno butí la prosťejovsko rodačkatar, akademicko maľarkatar, phenen lake „malířka cikánů“ šaj dikhen andre Oblastní galerie Vysočiny Jihlavate. La maľarka vičinen Bohumila Doleželová.
O kulturne duj seri tumen vičinena andro kinos pro filmi so kerde špaňelsko-alžirsko režiseris o Tony Gatlif Transylvánia the o srbsko režiseris Alexander Manić Šutka, abo andre pražsko kavarňa Jericho, odoj šaj džan te dikhel pro fotografiji, so kerďa o Vojta Marek kada ľinaj le romane čhavorendar khatar e vichodoslovensko Červenica.

TIRÁŽ:

RomanoVodi romská duše

Ročník: IV
Číslo: 12/2006
Vychází: 22 12. 2006
Cena : 20 Kč
Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
ROMEA, o. s.
Nad Primaskou 38,
100 00,
Praha 10

Vychází za podpory Ministerstva kultury ČR
IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
ROMEA o. s.,
Žitná 49, 110 00, Praha 1
tel./fax:
257 329 667, 257 322 987
e-mail:
romea@romea.cz
internetová adresa:
www.romea.cz

Šéfredaktor: Jarmila Balážová / **Sekretariát**: Rena Horvátová / **Internetové vydání:** Zdeněk Ryšavý / **Fotograf:** Pavel Kubeš / **Grafická úprava:** Jiří Miňovský **Romské překlady:** Eva Danišová / **Inzerce:** Zdeněk Ryšavý / **Předplatné:** Rena Horvátová / **Redakční rada:** Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác.
Osvit a tisk: Studio WINTER, s. r. o., **Rozšiřuje**: Dub s. r. o., **Periodicita magazínu:** měsíčník
Registrační číslo MK ČR: E 14163

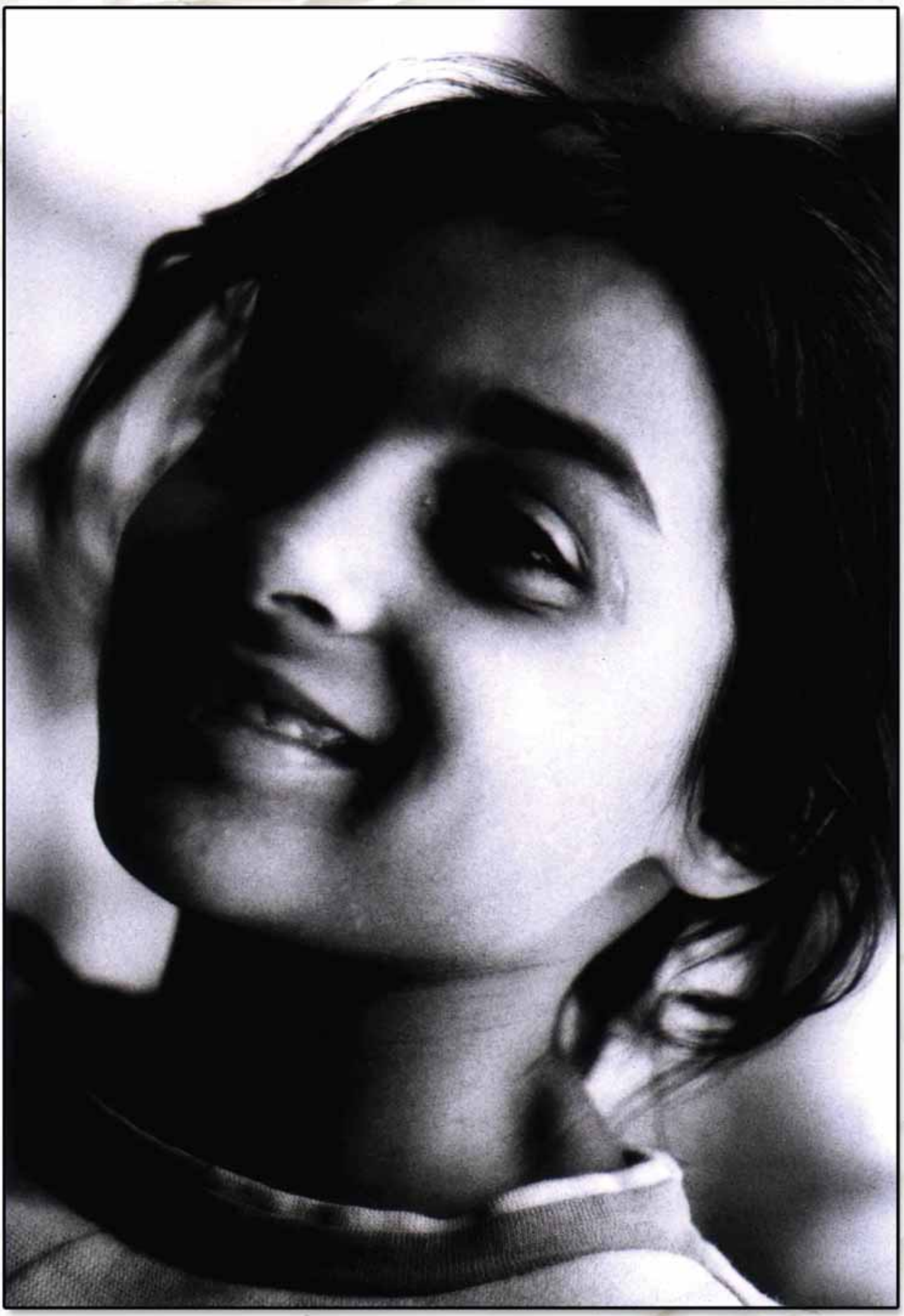

Chita - Matiční ulice, 2005

© Petr Axmann

Leden

Januaris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Únor

Februaris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28

Březen

Marcos

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Duben

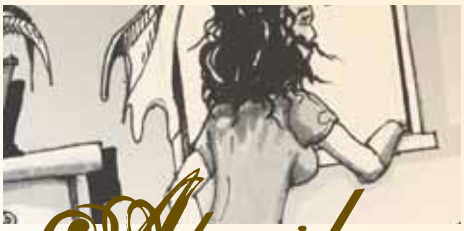

Aprilos

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

Květen

Majos

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Červen

Junis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

Červenec

Julis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Srpen

Augustos

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Září

Septembris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

Říjen

Oktobris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

Listopad

Novembris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30

Prosinec

Decembris

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

ARBE / Rena Horvátová